

Univerzita Karlova

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Hispanistika

Bakalářská práce

Sandra Jankotová

***Voseo* jako charakteristický rys současné argentinské
španělštiny**

Voseo as a characteristic feature of contemporary Argentine Spanish

Praha 2021

Vedoucí práce: doc. PhDr. Petr Čermák, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala především vedoucímu mé práce, doc. PhDr. Petru Čermákovi, Ph.D., za jeho obětavý a lidský přístup, cenné rady a podněty při psaní této práce. Velký dík patří též mé rodině a příteli, a to za vytrvalou podporu po celou dobu bakalářského studia.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne 4. května 2021

Sandra Jankotová

Abstrakt

Práce se zaměřuje na jeden z nejvýraznějších rysů současné argentinské španělštiny, kterým je voseo. Soustřeďuje se na tento jev z teoretického i praktického úhlu pohledu. Zasazuje ho do jazykového systému španělštiny, stručně popisuje jeho původ a vývoj. Věnuje se typologii vosea a s ní souvisejícímu rozšíření tohoto jevu ve španělsky mluvících zemích. Po globálnějším popisu daného fenoménu práce analyzuje jeho roli v argentinské španělštině, a to především ze synchronního hlediska, v krátkosti však také nastiňuje počátky a vývoj jeho užívání v dané oblasti. Nahlíží na geografické a sociální aspekty jeho užívání v rámci argentinské španělštiny. Zobrazuje současné užívání vosea, stejně jako hodnocení, kterého se mu dostává ze strany jazykové normy. Praktickou část práce pokrývá vlastní případová studie, která analyzuje užívání a roli argentinského vosea v současném kinematografickém díle.

Klíčová slova

voseo, argentinská španělština, oslovování, zájmenný podsystém, slovesný podsystém

Abstract

This bachelor's thesis focuses on one of the most noticeable features of contemporary Argentine Spanish: voseo. It introduces the phenomenon from a theoretical and practical point of view. It defines its role in the language system of Spanish and briefly describes its origin and the development of its use. The work concentrates on its typology and extension among the Spanish speaking countries, which is closely related to it. It deals with geographical and social aspects of its use. After this general examination of the phenomenon, the work analyses the role of voseo in Argentine Spanish, primarily from the synchronic point of view, yet it still strives to give an overview of the origin and the development of its use in the region. It also considers geographical and social aspects associated with its usage in the context of Argentine Spanish. The work portrays its contemporary use, as well as the evaluation that voseo receives from the linguistic norm. The practical part of the thesis is covered by a case study conducted by the author which analyses the use of Argentine voseo in a contemporary cinematographic work.

Key words

voseo, Argentine Spanish, addressing, pronominal subsystem, verbal subsystem

OBSAH

1	ÚVOD	6
2	VOSEO.....	8
2.1	CHARAKTERISTIKA VOSEA	8
2.1.1	<i>Zdvořilostní voseo.....</i>	<i>9</i>
2.2	ZASAZENÍ VOSEA DO JAZYKOVÉHO SYSTÉMU ŠPANĚLŠTINY	10
2.2.1	<i>Voseo v rámci zájmenného pod systému.....</i>	<i>11</i>
2.2.2	<i>Role vosea ve slovesném pod systému</i>	<i>12</i>
2.2.3	<i>Zájmeno vos v kontrastu s formami zájmena tú.....</i>	<i>14</i>
2.3	PŮVOD A VÝVOJ JEVU.....	15
2.4	TYPY VOSEA A JEHO ROZŠÍŘENÍ	17
2.4.1	<i>Členění podle gramatických vlastností.....</i>	<i>18</i>
2.4.2	<i>Členění podle oblastí užívání s vyjádřením k sociolingvistickému kontextu</i>	<i>19</i>
3	VOSEO V ARGENTINSKÉ ŠPANĚLŠTINĚ.....	24
3.1	CHARAKTERISTIKA ARGENTINSKÉHO VOSEA	24
3.2	PŮVOD A VÝVOJ UŽÍVÁNÍ ARGENTINSKÉHO VOSEA	25
3.3	ARGENTINSKÉ VOSEO Z HLEDISKA GEOGRAFICKÉHO A SOCIÁLNÍHO ..	28
3.4	SOUČASNÉ UŽÍVÁNÍ.....	30
3.5	HODNOCENÍ Z HLEDISKA NORMY	31
4	PŘÍPADOVÁ STUDIE	33
4.1	METODIKA	33
4.2	VÝSLEDKY ANALÝZY.....	35
4.2.1	<i>Shrnutí nejdůležitějších výsledků analýzy.....</i>	<i>37</i>
4.3	NĚKTERÉ DALŠÍ CHARAKTERISTICKÉ RYSY ARGENTINSKÉ ŠPANĚLŠTINY, SE KTERÝMI SE LZE VE FILMU SETKAT	38
5	ZÁVĚR	40
6	RESUMÉ	42
7	RESUMEN	43

8	BIBLIOGRAFIE	44
	PŘÍLOHA	I

1 Úvod

Tato bakalářská práce si klade za cíl hlouběji popsat jeden z charakteristických prvků současné argentinské španělštiny, *voseo*, a sledovat jeho roli v promluvě argentinských rodilých mluvčích. Tímto jevem rozumíme situaci, kdy se řečník obrací na 2. osobu singuláru, jakožto na příjemce mluveného či psaného projevu, prostřednictvím osobního zájmena *vos* (ty) s příslušnými koncovkami sloves, které jsou tímto zájmenem ovlivněny. Užívání zmíněného zájmena v argentinské španělštině představuje ekvivalent užívání zájmena *tú* (ty) v evropské variantě španělštiny. Jde o úkaz, který může být považován za odchylku od tradičního systému; v evropské variantě španělštiny se s ním nesetkáme, jeho výskyt je vymezen na určité regiony Hispánské Ameriky a, jak se přesvědčíme, ne ve všech jejích regionech má jeho používání stejný význam. Představenému jevu se budeme věnovat nejprve z hlediska teoretického, poté na něj navážeme hlediskem praktickým, které v našem případě představuje vlastní případová studie.

V první části práce se zaměříme na *voseo* z obecnějšího, globálnějšího úhlu pohledu. Budeme se věnovat zasazení *vosea* do jazykového systému španělštiny, zaměříme se na jeho roli v zájmeném a slovesném podsystemu jazyka. Vzhledem k tomu, že se tato práce na zkoumaný jev soustředí primárně ze synchronního hlediska, pouze stručně nasměrujeme naši pozornost k původu a historickému vývoji jeho užívání. Představíme základní typologii *vosea* a zaměříme naši pozornost také na jeho rozšíření v rámci španělsky mluvících zemí; při té příležitosti nastíníme i jeho sociolingvistický kontext v daných oblastech.

V další části si již přiblížíme *voseo* v rámci samotné argentinské španělštiny. Opět se dotkneme počátků a historického vývoje jeho užívání, věnovat se však budeme především užívání současnému, na které dále nahlédneme také s uvážením sociálních a geografických aspektů. Pro ucelenější představu o této odchylce od standardní španělštiny, kterou *voseo* představuje, doplníme hodnocení, kterého se mu dostává od jazykové normy, utvářené akademickými institucemi.

Po tomto teoretickém uvedení zanalyzujeme zkoumaný jev ve vlastní případové studii. Analyzovaným materiálem studie je film *Truman* z roku 2015. Role protagonisty a jedné z vedlejších se ujali argentinští herci, druhá vedlejší role je zprostředkována rodilým mluvčím evropské španělštiny. Studie cílí především na doložení skutečnosti, že *voseo* je přirozenou součástí současné argentinské španělštiny. Sleduje také, jaká je role *vosea*

v promluvě Argentinců a jak jeho užívání ovlivňuje komunikaci se španělsky mluvícími osobami jiné národnosti. Analýza by nám měla poskytnout základní obraz reálného užívání argentinského vosea. V samotném závěru práce shrneme nejdůležitější poznatky ohledně zkoumaného fenoménu, které jsme získali na základě teoretických publikací a vlastní analýzy.

2 Voseo

2.1 Charakteristika vosea

Vosem rozumíme užívání osobního zájmena *vos* pro důvěrné oslovení právě jednoho účastníka rozmluvy, zároveň také aplikaci různých koncovek slovesné flexe, které odrážejí gramatické rysy tohoto zájmena. Pro začátek je příhodné objasnit, že zájmeno *vos* nepředstavuje zkratku zájmena *vosotros* (vy), které se v evropské španělštině používá pro tykání druhé osobě plurálu. Ekvivalentem zájmena *vosotros* je v americké španělštině zájmeno *ustedes* (vy), které ho v regionu Hispánské Ameriky plně nahrazuje¹ a používá se zde pro tykání dvěma a více lidem – důsledkem je, že v této oblasti schází forma pro vykání dvěma a více lidem. Můžeme říci, že *vos* je zájmeno reprezentující druhou osobu singuláru, a tudíž může být nahrazeno pouze zájmenem *tú* nebo *usted* (vy),² které se ve španělštině používá pro vykání 2. osobě singuláru. Ve formě familiárního oslovení se zájmeno *vos* užívá v určitých oblastech Hispánské Ameriky, kde je protipólem zdvořilostního vosea, při jehož aplikaci je zájmena *vos* naopak užíváno pro vyjádření úcty. Tyto dva základní druhy vosea se od sebe liší jak z pohledu sociolingvistického, tak i z gramatického, o čemž se přesvědčíme v následujících odstavcích. Práce se však bude po poskytnutí základní charakteristiky zdvořilostního vosea soustředit na voseo familiární, které je chápáno právě jako prostředek důvěrného oslovování – tykání.

Z evropské španělštiny voseo téměř zcela vymizelo na přelomu 17. a 18. století, jako prostředek důvěrného oslovení ho nahradilo zájmeno *tú*,³ které pro tykání používá i dnešní evropská španělština. Avšak s koncem 15. století se fenomén vosea začal stávat součástí hispanoamerické španělštiny, a sice díky conquistadorům a kolonizátorům. Na nově kolonizovaném kontinentu se zakonzervoval a užívá se dodnes, a to i navzdory evropským jazykovým tendencím.⁴ V současnosti je tento jev jedním z charakteristických znaků některých hispanoamerických variant španělštiny, především jde pak o španělštinu regionu

¹ Viz Diccionario panhispánico de dudas: Vosotros. *Real Academia española* [online]. 2005 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/vosotras>

² Viz CISNEROS ESTUPIÑÁN, Mireya. Aspectos histórico-pragmáticos del voseo. *Thesaurus* [online]. 1996, 51, 27-43 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: http://bibliotecadigital.caroycuervo.gov.co/800/1/TH_51_001_035_0.pdf

³ Viz KANY, Charles E. *Sintaxis hispanoamericana*. 2. reimpr. Madrid: Gredos, 1994. Biblioteca románica hispánica. Estudios y ensayos. s. 84. ISBN 84-249-0387-0.

⁴ Viz CISNEROS ESTUPIÑÁN, Mireya. Cit. d.

Río de la Plata a Střední Ameriku.⁵ Napříč kontinentem je role vosea různá. V některých oblastech voseo zcela dominuje, například v Argentině nebo v Uruguay, a je součástí formálního jazyka. Kupříkladu v Salvadoru spolu koexistují voseo a *tuteo*,⁶ přičemž k užívání vosea dochází výhradně v rodinném kruhu. Na rozdíl od předchozích případů, v Mexiku se voseo neužívá – tedy až na velmi vzácné výjimky, které jsou důsledkem horší úrovně základního vzdělání původního obyvatelstva země.⁷ Jak naznačují předchozí řádky, setkáme se s ním v různých formách, prostředích a situacích, což bude upřesněno na následujících stranách.

2.1.1 Zdvořilostní voseo

Než naplno upneme naši pozornost na voseo jako na prostředek důvěrného oslovení, věnujme ji nyní jen krátce výše zmíněnému zdvořilostnímu voseu. Španělsky *voseo reverencial* je sice v Evropě v úpadku, nicméně stále se s ním lze setkat. Používá se pro oslovení vysoko postavených jedinců, může jít například o krále nebo církevní hodnostáře.⁸ Pro ilustraci poslouží následující výňatek z deníku El País:

*„La misiva acaba implorando al Papa: “Vos sabéis de dolor y soledad. Os pedimos que habléis allá donde nuestras voces no llegan. Que Dios os ilumine y proteja.”*⁹

(„Zpráva je zakončena snažnou prosbou na papeže: „Vy znáte bolest a samotu. Prosíme Vás, abyste promluvil tam, kam se naše hlasy nemohou dostat. Nechť Vás Bůh osvíti a ochraňuje.“)¹⁰

V Latinské Americe zdvořilostní voseo není součástí běžné, každodenní mluvy, ale přesto se s ním v omezeném množství lze setkat téměř ve všech zemích příslušného území. Omezuje se však na ceremonie nebo písemnosti adresované úřadům. Přijdeme s ním tak do kontaktu například v Dominikánské republice, kterou jinak řadíme mezi země, ve kterých

⁵ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española. Morfología. Sintaxis. Fonética y fonología* [online]. 1. Madrid: Newcomlab, S. L. L., 2016, s. 353 [cit. 2021-04-19]. ISBN 978-84-670-4700-4. Dostupné z: <https://es.pdfdrive.com/nueva-gramatica-de-la-lengua-espanola-morfolog%C3%ADa-sintaxis-fonetica-y-fonolog%C3%ADa-d187152022.html>

⁶ Tuteo odpovídá českému tykání, stejně jako voseo. Na rozdíl od vosea však aplikuje zájmeno tú (ty) a koncovky slovesné flexe, které přísluší standardní evropské španělštině.

⁷ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 362-369.

⁸ Viz tamtéž, s. 2025.

⁹ BARROSO, Miguel. *El País: Los presos de la Modelo de Barcelona comienzan una semana de protestas* [online]. 1982 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: https://elpais.com/diario/1982/11/01/espana/404953223_850215.html

¹⁰ Vlastní orientační překlad.

se familiární voseo¹¹ nepoužívá. Zdvořilostní voseo se zde aplikuje pro oslovování církevních hodnostářů nebo v písemnostech určených právním nebo legislativním institucím. Setkat se s ním můžeme také v modlitbách, při obracení se k Bohu, Panně Marii či ke svatým. S podobnými užitími můžeme přijít do kontaktu i v oblasti Río de la Plata, kde se zdvořilostní voseo aplikuje také při příležitosti skládání univerzitních přísah.¹²

Při porovnání zdvořilostního vosea s voseem americkým zjistíme, že obě varianty používají zájmeno *vos* v případech nominativu a vokativu, stejně tak v předložkových vazbách. Odlišit můžeme tyto varianty ze dvou hledisek. Ze sociolingvistického hlediska zastává každá z nich zcela opačnou roli. Zatímco zdvořilostní voseo představuje vyjádření velmi vysokého respektu a úcty, americké voseo je vyjádřením čisté familiárnosti a blízkosti vůči příjemci promluvy. Z hlediska gramatického pak rozdíl tkví v tom, že ve formách zdvořilostního vosea dochází ke shodě s přivlastňovacími zájmeny a nepřízvučnými zvrtnými zájmeny,¹³ což je v citátu vyznačeno tučně. Také slovesné tvary jsou vždy plně shodné s 2. osobou plurálu, u amerického vosea tomu tak není. Z uvedeného vyplývá, že příslušné přivlastňovací zájmeno by zde bylo *vuestro/vuestros/vuestra/vuestras* (vaše, vaši) a nepřízvučné zvrtné zájmeno *os/as* (vás, vám). Danou skutečnost ilustruje příklad, který jsme uvedli na začátku této podkapitoly. K opaku dochází v americké variantě vosea, kde se zájmeno *vos* kombinuje s tvary odvozenými od zájmena *tú*. Konkrétněji si tyto kombinace vylíšíme v následující podkapitole.

Uzavřeme nyní tuto stručnou charakteristiku s tím, že nadále se v práci budeme věnovat familiární, americké verzi vosea.

2.2 Zasazení vosea do jazykového systému španělštiny

Z charakteristiky, které jsme se věnovali v předchozí podkapitole, vyplývá, že voseo je záležitostí dialektálního charakteru. Z hlediska jeho začlenění do jazykového systému ho můžeme zařadit do skupiny *formas de tratamiento* (způsoby oslovení), tedy do skupiny, která zaštiťuje způsoby, kterými se lze obracet k příjemci či příjemcům promluvy. Specifičtěji ho lze umístit do podskupiny způsobů oslovení, které existují pro 2. osobu singuláru.¹⁴ Jak jsme již objasnili, voseo chápeme jako užívání osobního zájmena *vos*

¹¹ Familiární, americké nebo dialektální americké voseo jsou alternující označení pro fenomén, kterému se práce věnuje.

¹² Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 362-369.

¹³ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 2026.

¹⁴ Viz tamtéž, s. 352.

pro oslovení účastníka rozmluvy, a zároveň jím rozumíme aplikaci různých koncovek při slovesné flexi, které odrážejí gramatické rysy tohoto zájmena. Gramatická typologie vosea je utvářena na základě dvou hlavních rysů. Prvním je užívání zájmena *vos*, druhým aplikace příslušných morfémů slovesné flexe.¹⁵ Samotné typologii vosea bude věnována pozornost později, tím důležitým je však pro nás nyní přiblížit si roli vosea v zájmenném a slovesném podsystemu španělského jazyka.

2.2.1 *Voseo v rámci zájmenného podsystemu*

Jak je patrné z podané definice vosea, v zájmenném podsystemu se projevuje užíváním zájmena *vos*, nicméně užito může být i zájmeno *tú*. Abychom však stále mohli hovořit o voseu, musí se zájmeno *tú* objevit v kombinaci s příslušnými koncovkami slovesné flexe. Soustředme se nyní na zájmeno *vos*. Již víme, že může figurovat jako nominativ, vokativ a také jako součást předložkové vazby. Formy přivlastňovacího a nepřízvučného zvrátého zájmena pak v rámci vosea zůstávají stejné, jako jsou v evropské španělštině. Tudíž příslušné formy přivlastňovacího zájmena jsou v tomto případě *tu/tus/tuyo/tuyos/tuya/tuyas* (tvůj, tví, tvoji, tvá, tvé). Nepřízvučné zvráté zájmeno má podobu *te* (tobě, tebe). Uvedme si zde pro ujasnění podoby kombinací zájmen, ke kterým v rámci vosea dochází, citát z díla *La tregua*, jehož autorem je Mario Benedetti, uruguayský spisovatel – Uruguay je jednou z oblastí, ve kterých voseo představuje generalizovaný prvek mluvy.¹⁶

*„Antes de que viniéramos aquí, al apartamento, yo me di cuenta de que a vos te resultaba penoso pronunciar esa palabra. Un día la dijiste, en el zaguán de mi casa, y por haberla dicho tenés toda mi gratitud. Sirvió para que yo me decidiera a **creer en vos, en tu** cariño.“¹⁷*

(„Ještě předtím, než jsme začali chodit sem, do bytu, jsem si všimla, že slovo manželství v tobě vzbuzuje trapný pocit. Jsem ti ale vděčná, žes jej přesto jednou před naším domem vyslovil. Teprve potom jsem ti začala věřit. Začala jsem věřit, že mě máš rád.“)¹⁸

V první části výňatku si můžeme povšimnout předložkové vazby *a vos* v kombinaci s nepřízvučným zájmenem *te*. V části druhé jde opět o předložkovou vazbu, *en vos*, za kterou následuje přivlastňovací zájmeno *tu*. Na někoho, kdo je zvyklý na evropskou variantu

¹⁵ Viz tamtéž, s. 353.

¹⁶ Viz podkapitola 2.4.2. Členění podle oblastí užívání s vyjádřením k sociolingvistickému kontextu.

¹⁷ BENEDETTI, Mario. *La tregua*. 4. ed. Madrid: Alfaguara, 1990. Alfaguara literaturas. s. ISBN 84-204-2149-9.

¹⁸ BENEDETTI, Mario. *Chvíle oddechu*. Přeložil Kamil Uhlíř. Praha: Odeon, 1967. Malá řada soudobé světové prózy. s. 123.

španělštiny, by tato kombinace mohla působit poněkud nepřírozně. Nicméně, lze vysledovat – mimo jiné právě z literárních děl – že pro jedince, kteří pocházejí z oblastí, kde je užívání *vosea* běžnou záležitostí, se jedná o skutečnost naprosto přirozenou.

2.2.2 *Role vosea ve slovesném podsystemu*

Slovesný podsystem španělského jazyka je *voseem* ovlivněn v rozsáhlejším měřítku. Již víme, že se zde v koncovech sloves 2. osoby singuláru odrážejí gramatické rysy zájmena *vos*. Existuje více variant těchto koncovek, nicméně všechny historicky pocházejí z odpovídajících tvarů sloves 2. osoby plurálu.¹⁹ Logicky vyvstává otázka, které slovesné časy jsou *voseem* ovlivněny. Odpovědí nám zde je, že úplně všechny – nejde však o běžnou záležitost ve všech oblastech, kde s *voseem* přijdeme do kontaktu. Tuto skutečnost má na svědomí především oblast Chile, kde mají specifické slovesné koncovky všechny časy, vyjma imperativu. Nejcharakterističtější jsou ovšem pro zkoumaný jev speciální koncovky v následujících časech: v přítomném čase indikativu, přítomném čase subjunktivu, jednoduchém minulém čase a v imperativu. V některých oblastech je ovlivněn též budoucí čas indikativu.²⁰

Podívejme se nyní blíže na rysy *vosea* v přítomném čase. Tvary *vosea* zde můžeme členit podle obměn, které jednotlivé varianty prokazují. V prvním případě si *voseo* v indikativu zachovává původní diftongizaci²¹ 2. osoby plurálu, jde tudíž o tvary *amáis*, *teméis* (milujete, obáváte se). Příležitostně u těchto tvarů dochází k přidechu u koncového *-s*, případně je koncová souhláska zcela vypuštěna a tvary jsou pak *amái*, *teméi*. V dalším možném případě dojde k vypuštění diftongu, tvary se v takové situaci mění na *amás*, *temés/temís*. Častěji se setkáme s tvarem slovesa, u kterého byl vypuštěn diftong, kupříkladu: „¿Y vos te conformás con que no haya una explicación?“²² („A ty se smíruješ s tím, že žádné vysvětlení neexistuje?“)²³

V případě přítomného času subjunktivu se uplatňuje varianta bez diftongu. Formy, které odpovídají indikativním paradigmátům *amás/temés/partís* (miluješ/obáváš se/odcházíš) se

¹⁹ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 325-353.

²⁰ Viz tamtéž, s. 354-361.

²¹ Diftong je dvojhláska, jejíž dvě samohlásky jsou prvky jedné slabiky. O skupinách samohlásek podrobněji v: ČERMÁK, Petr. *Fonetika a fonologie současné španělštiny*. Karolinum, 2015, s. 81-91. ISBN 978-80-246-2780-9.

²² CORTÁZAR, Julio. *Rayuela*. Penguin Random House Grupo Editorial, 2015, s. 220. ISBN 9789707311183.

²³ CORTÁZAR, Julio. *Nebe, peklo ráj*. Přeložil Vladimír Medek. Třetí vydání v českém jazyce (v Dokořán první). Praha: Dokořán, 2019, s. 187. ISBN 978-80-7363-910-5.

pro subjunktiv řídí vzorem *amés/temás/partás* (abys miloval, aby ses obával, abys odešel). Stejný vzor pak platí pro záporný imperativ: *no digás, no me llamés* (neříkej, nevolej mi/mě). Tyto tvary jsou běžné především ve Střední Americe. V jiných oblastech, například v Buenos Aires bychom se setkali spíše s tvary, které jsou pro subjunktiv běžné v rámci tutea, například tedy *no me llames*. Pokračujme s tvary vosea pro imperativ. Přízvuk u těchto tvarů leží na koncové samohlásce, dochází k vypuštění koncového *-d*, se kterým se setkáme u imperativů pro 2. osobu plurálu. Tvary *cantad, comed, decid* (zpívejte, jezte, řekněte) se tudíž v rámci vosea mění na *cantá, comé, decí* (zpívej, jez, řekni). Lze si povšimnout, že takto odpadají nepravidelnosti, které tato slovesa představují při flexi imperativu v rámci tutea. Při užití tutea jde o formy *ven, di, sal* (přiď, řekni, odejdi), po aplikaci vosea nabydou podoby *vení, decí, salí*. Můžeme se ale v některých oblastech, kde se voseo vyskytuje, setkat s klasickými nepravidelnými variantami, případně také s podobou, které by tato slovesa v imperativu nabývala, pokud by byla pravidelná, tedy *dice, sale, pone*.²⁴ Norma však doporučuje se těmito posledním tvarům vyhýbat, jelikož představují příklady hyperkorektnosti.²⁵ Korektním ekvivalentem evropského *dime* (řekni mi) je tak v rámci vosea tvar *decime*:

„**Decíme**, ¿podré ser su amiga?“²⁶

„Řekni, mohla bych se s ní skamarádit?“²⁷

Nyní se můžeme zaměřit na voseo v rámci jednoduchého minulého času indikativu. U času minulého se užívá formy pro 2. osobu plurálu, nýbrž bez diftongu. Například tedy *partistes* nebo *temistes* (odešel/odešla jsi nebo obával/a jsi se). Aktuálně však tato forma bývá nahrazována tou, která se shoduje s tuteem, *partiste* a *temiste*. Koncové *-s* je totiž u 2. osoby singuláru považováno za znak lidové mluvy. V některých oblastech dokonce v rámci lidové mluvy a konverzačního registru jazyka dochází také k vypuštění vnitřního *-s*. *Partistes* se tak mění na *partites*. Voseo v rámci imperfekta je zvláštností, se kterou se setkáme pouze v Chile, stejně je tomu i u imperfekta subjunktivu. V těchto případech jde o aspiraci či úplné vypuštění koncového *-s*. Tvar *amabai(s)* (miloval/a jsi) se tak mění

²⁴ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 354-356.

²⁵ Hyperkorektností rozumíme užívání výrazů nebo tvarů, které jsou jen domněle správné a vznikají z přehnané snahy o jazykovou správnost.

²⁶ BENEDETTI, Mario. *La tregua*. 4. ed. Madrid: Alfaguara, 1990. Alfaguara literaturas. s. ISBN 84-204-2149-9. U citace je zachováno původní psaní přízvuku, které odpovídá dobovým pravidlům pravopisu. Aktuálně se však přízvuk u těchto tvarů vosea nevyznačuje.

²⁷ BENEDETTI, Mario. *Chvíle oddechu*. Přeložil Kamil Uhlíř. Praha: Odeon, 1967. Malá řada soudobé světové prózy. s. 128.

na *amabai*. Některé tvary vosea, jako je tvar *amabais*, se viditelně mohou shodovat s těmi, které se v daných slovesných časech užívají pro 2. osobu plurálu – vosotros.²⁸

Zbývá nám nahlédnout na roli vosea v budoucím čase. V některých variantách se zachovává diftong, v jiných se redukuje. K redukci může dojít u samohlásky otevřené, ale i zavřené. Pro jednoduchý budoucí čas existují varianty *amaréi(s)* a *amarés* či *amarí(s)* (budeš milovat). V jednoduchém kondicionálu odpovídá forma *amaríai(s)* (miloval/a bys), s aspirací nebo eliminací koncového *-s*.²⁹

2.2.3 *Zájmeno vos v kontrastu s formami zájmena tú*

V předešlých podkapitolách jsme popsali, jaká je role vosea v rámci zájmenného a slovesného podsystému španělského jazyka. Abychom ucelili naši představu o nejčastějších variacích, které voseo ve španělštině způsobuje, uvedme si několik příkladů, které ilustrují kontrast tradičních forem evropské španělštiny, forem tutea, s formami vosea. Překlady do češtiny, uvedené v poznámce pod čarou, jsou pochopitelně stejné pro tuteo i voseo.

Formy v rámci zájmenného podsystému:

	tuteo	voseo
nominativ	¿ Tú quieres que vaya?	¿ Vos querés que vaya? ³⁰
vokativ	¡Siempre interrumpiendo, tú!	¡Siempre interrumpiendo, vos! ³¹
předložková vazba	No quiero hablar más contigo.	No quiero hablar más con vos. ³²
nepřízvučné zájmeno	¿Ya te has cambiado, tú ?	¿Ya te has cambiado, vos ? ³³
přivlastňovací zájmeno	¿ Tú dejaste los libros aquí?... ¿Son tuyos ?	¿ Vos dejaste los libros acá? ¿Son tuyos ? ³⁴

²⁸ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 357-358.

²⁹ Viz tamtéž, s. 358.

³⁰ Ty chceš, abych šel/šla? nebo Ty chceš, aby šel/šla?

³¹ Vždy vyrušuješ, ty!

³² Už s tebou nechci mluvit.

³³ Už jsi se převlékl/a?

³⁴ Ty jsi nechal/a knihy tady? Jsou tvé?

Formy v rámci slovesného podsystemu:

	tuteo	voseo
indikativ přítomného času	<i>Siempre tomas mucho en el bar.</i> <i>¿Tienes el documento?</i> <i>¿Sales esta noche?</i>	<i>Siempre tomás mucho en el bar.³⁵</i> <i>¿Tenés el documento?³⁶</i> <i>¿Salís esta noche?³⁷</i>
subjunktiv přítomného času	<i>Quiero que te quedes.</i>	<i>Quiero que te quedés.³⁸</i>
imperativ	<i>¡No tengas miedo, ven!</i>	<i>¡No tengas miedo, vení!³⁹</i>
minulý čas jednoduchý	<i>Yo sé que la amaste.</i>	<i>Yo sé que la amastes.⁴⁰</i>

Nyní bychom měli mít jasnější představu o důsledcích, které s užíváním vosea vyvstávají v jazykových podsystemech španělštiny. Povědomí o nich nám bude užitečné, až si budeme chtít přiblížit gramatickou typologii vosea, a to v podkapitole 2.4.

2.3 Původ a vývoj jevu

Historie zkoumaného fenoménu sahá až k samotným kořenům španělského jazyka. Stejně jako u ostatních románských jazyků, původ španělštiny nacházíme v latině. Konkrétně se jedná o latinu vulgární, lidovou, která byla nářečím obyvatel Západořímské říše. Ta položila základy i osobním zájmenům španělského jazyka. Zhruba ve 4. století našeho letopočtu se v latině začalo užívat zájmeno *vōs*, zájmeno pro 2. osobu plurálu, pro oslovování císaře. Začalo tudíž sloužit jako prostředek vyjádření úcty a respektu. Časem se jeho užívání rozšiřovalo a zasahovalo do více kontextů. Šlo například o oslovování aristokratů ze strany nižších společenských vrstev, také ho uplatňovali sami aristokraté v rámci komunikace s ostatními jedinci své společenské třídy.⁴¹ Případné užití zájmena *vōs* pro 2. osobu singuláru bylo dáno mírou autority či úcty, která byla projevoována příjemci promluvy, též fungovalo jako prostředek pro zjemnění imperativů ze strany podřízeného

³⁵ Vždycky v baru hodně piješ.

³⁶ Máš občanku?

³⁷ Jdeš dnes v noci ven?

³⁸ Chci, abys zůstal/a.

³⁹ Neměj strach, přijď!

⁴⁰ Víím, že jsi ji miloval/a.

⁴¹ KAPOVIĆ, Marko. Fórmulas de tratamiento en dialectos de español: fenómenos de voseo y ustedeo. *Hieronymus* [online]. 2007, 1, 65-87 [cit. 2021-03-22].

Dostupné z: https://www.academia.edu/22170431/Kapović_Marko_2007_Fórmulas_de_tratamiento_en_dialectos_de_español_fenómenos_de_voseo_y_ustedeo_Hieronymus_1_65_87_Zadar_Sveučilište_u_Zadru

vůči nadřízenému.⁴² Osoby prostého lidu pro komunikaci mezi sebou užívaly zájmeno *tū*, které vyjadřovalo familiárnost, stejným zájmenem byly oslovovány ze strany aristokratů. Právě tento způsob užívání zájmen *tū* a *vōs* se přenesl z vulgární latiny do španělštiny.⁴³

Zaměřme se nyní na způsoby oslovování ve španělské středověké společnosti. Jejich věrné vykreslení by měla přinést dobová literatura. Podívejme se ve stručnosti na analýzu nejstaršího dochovaného díla španělské literatury, kterým je *Cantar de Mio Cid* (Píseň o Cidovi). Podrobné analýze tohoto klíčového díla španělské literatury se na počátku 20. století věnoval španělský hispanista Ramón Menéndez Pidal. Roli zájmena *vos* ve svém díle vyčlenil kapitolu *Pronombre de coretsia* (Zdvořilostní zájmeno). Zevrubnou analýzou potvrzuje, že ke králi se Cid obrací v převládající části případů prostřednictvím zájmena *vos*: „[...] *el Cid le llama de tu en tres casos (466, 625, 745, frente á 10 casos de vos [...])*“.⁴⁴ („[...] Cid ho oslovuje zájmenem *tú* ve třech případech (466, 625, 745, naproti 10 případům, kdy použije zájmeno *vos*[...]“)⁴⁵ Další autoři rovněž uvádějí, že zájmeno *vos* v díle figuruje jako zdvořilostní oslovení, užívá se při komunikaci mezi králem a osobami urozeného původu, které ho též používají v rámci svých řad. Dále se objevuje také v rozmluvě manželů. Naproti tomu zájmeno *tú* je prostředkem pro oslovování podřízených jedinců; ať už jde o Muña Gustioze, paladiny samotného Cida nebo o infanty z Carriónu.⁴⁶

Zájmeno *tú* se v díle užívá v komunikaci s Maury, což je údajně způsobeno tím, že oni sami nikdy neužívali, v rámci španělského jazyka, jiné zájmeno než právě *tú*. Důležitou informací je pro nás zmínka, že důsledkem obliby uplatňování zájmena *vos* je v díle přítomno občasné míchání zájmen *tú* a *vos* při promluvě vůči jedné a té samé osobě, která je nejdříve oslovena prostřednictvím zájmena *tú*, ale nadále je oslovována pomocí zájmena *vos*. V závěru kapitoly věnované zdvořilostnímu zájmenu autor uvádí, jaký vliv má zvyk obracet se na někoho prostřednictvím podstatného jména *merced* (milost). Komentuje, že tato forma oslovení, kterou řečník volí se záměrem získání přízně oslovovaného, je v celém díle tak rozšířená, že se z ní stává běžná forma pozdravu a oslovení. Formule, jako je například *si fuere su merced* (pokud vaše milost dovolí), tak připravují místo pro zdvořilostní užívání

⁴² Viz CISNEROS ESTUPIÑÁN, Mireya. Cit. d.

⁴³ Viz KAPOVIĆ, Marko. Cit. d.

⁴⁴ MENÉNDEZ PIDAL, Ramon, ed. *Cantar de mio Cid*. Madrid: Impr. De Bailly-Bailliere e hijos, 1908, s. 324.

⁴⁵ Vlastní orientační překlad.

⁴⁶ Viz KANY, Charles E. Cit. d., s. 81.

třetí slovesné osoby, namísto té druhé – fenomén který nad užíváním zájmena *vos*, jakožto zdvořilostního prvku, plně převládne v 16. století.⁴⁷

Již téměř ekvivalentního užívání zájmen *tú* a *vos* bylo ve středověku po delší dobu v oblibě, což ovšem logicky způsobovalo, že *vos* přicházelo o svou schopnost vyjadřovat úctu a respekt.⁴⁸ Zájmeno *vos* postupně upadalo natolik, že již v první třetině 16. století jeho užívání značilo opravdu velkou familiárnost, případně ho použil jedinec z vyšší společenské vrstvy při promluvě vůči jedinci z vrstvy nižší. Dokonce bylo možné chápat ho v některých kontextech i jako urážku.⁴⁹ Bylo tudíž potřeba vnést do jazyka nové zdvořilostní oslovení. Stala se jím, jak již bylo předznamenáno, formule *vuestra merced* (vaše milosti).

Lze si povšimnout, že voseo v evropské španělštině stále ještě přežívalo v období kolonizace Jižní Ameriky. Byli to conquistadoři a první kolonizátoři, kdo vnesl jeho užívání do každodenního života v Hispánské Americe. Zájmeno *vos* se v americké španělštině nejen udrželo, ale dokonce se v některých oblastech stalo preferovaným zájmenem familiárního oslovení 2. osoby singuláru. Získalo tedy výsadní postavení a v některých regionech téměř úplně potlačilo užívání zájmena *tú*. Dalšímu vývoji užívání vosea v Latinské Americe se budeme věnovat v kapitole, jež je zaměřená přímo na voseo argentinské.

2.4 Typy vosea a jeho rozšíření

Zcela základním členěním vosea by bylo to, které jsme naznačili v samotné charakteristice vosea. Připomeňme si, že jde o rozdělení vosea na tzv. voseo zdvořilostní a dialektální americké voseo.

Věnujme se nyní typům amerického vosea. Jak bylo stanoveno v části, která se zabývala začleněním tohoto jevu do jazykového systému španělštiny, užívání zájmena *vos* a užívání příslušných morfémů slovesné flexe jsou hlavními rysy, které slouží pro vytvoření gramatické typologie vosea. První možnou klasifikací, které se budeme věnovat, je právě ta, v rámci které si rozdělíme voseo do skupin podle jeho gramatických vlastností. Druhou tradiční klasifikací je pak ta, která komentuje užívání vosea v jednotlivých oblastech Latinské Ameriky – s přihlédnutím k míře prestiže nebo jazykové úrovně, kterou v dané oblasti voseo symbolizuje. Stručněji řečeno, jedná se o členění z hlediska geografického

⁴⁷ Viz MENÉNDEZ PIDAL, Ramon. Cit. d., s. 324-325.

⁴⁸ Viz KANY, Charles E. Cit. d., s. 82-85.

⁴⁹ Viz PLA CÁRCELES, J. La evolución del tratamiento "vuestra-merced." *Revista de Filología Española*[online]. 1923, 245-280 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://search.proquest.com/docview/1299240976/6683E9133BB34076PQ/1>

a sociolingvistického.⁵⁰ Nejdříve okomentujeme typy vosea, které rozeznáváme na základě jeho gramatických rysů. Následně se budeme věnovat jeho užívání v jednotlivých zemích Hispánské Ameriky a vykreslíme tak i jeho rozšíření, ke kterému připojíme stručný sociolingvistický pohled na analyzovaný fenomén.

2.4.1 Členění podle gramatických vlastností

Na základě gramatických rysů dělíme voseo do dvou skupin. Jde o voseo zájmenné nebo také neflektivní, španělsky *voseo pronominal* či *voseo no flexivo*, a o voseo flektivní, ve španělštině *voseo flexivo*. Flektivní voseo lze dále rozdělit na dvě podskupiny: flektivní voseo zájmenné a flektivní voseo nezájmenné. Podívejme se nyní na varianty vosea, které přísluší těmto skupinám a podskupinám.⁵¹

voseo neflektivní / zájmenné		<i>vos tienes</i>
voseo flektivní	flektivní zájmenné	<i>vos tenéis, vos tenés, vos tenís</i>
	flektivní nezájmenné	<i>tú tenés, tú tenís</i>

Vidíme, že neflektivnímu, zájmennému voseu odpovídá užívání zájmena *vos* v kombinaci se standardním tvarem slovesa *tener* (mít) pro 2. osobu singuláru. Neflektivní voseo je tak charakterizováno užíváním standardních tvarů sloves pro 2. osobu singuláru společně se zájmenem *vos* – odtud pochází jeho další možné pojmenování, voseo zájmenné. Tohoto pojmenování se užívá též pro užití zájmena *vos*, které je součástí předložkové vazby, či v dalších kontextech, kdy se s tímto zájmenem nesečkáme v kombinaci s nestandardní slovesnou flexí. Jako neflektivní voseo tedy označíme například užití zájmena *vos* v následující větě:

*¿Has adivinado y pintado este recuerdo mío o has pintado el recuerdo de muchos seres como vos y yo?*⁵²

*(Vytušils a namaloval moji vzpomínku, anebo jsi namaloval vzpomínku nespočetných bytostí jako ty a já?)*⁵³

⁵⁰ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 2023.

⁵¹ Viz tamtéž, s. 353.

⁵² SÁBATO, Ernesto, LEIVA, Angel, ed. *El túnel*. 23.a ed. Madrid: Cátedra, 1988. Letras Hispánicas. [Nr. 51-100]. s. 101. ISBN 84-376-0089-8.

⁵³ SÁBATO, Ernesto. *Túnel*. Přeložil Vít Urban. Brno: Host, 1997. Chiméra. s. 57. ISBN 80-86055-21-3.

Skupinou se širším zastoupením je voseo flektivní. Jak lze vyzkoušet z uvedených příkladů, u obou jeho podskupin se mění standardní slovesný tvar, což si lze domyslet již ze samotného názvu skupiny. Pokud jde o změněný tvar v kombinaci se zájmenem *vos*, je řeč o flektivním zájmeném voseu. U této podskupiny se můžeme setkat také s pojmenováním *kompletní voseo*, španělsky *voseo completo*, vzhledem k tomu, že se zde uplatňují obě možné gramatické charakteristiky vosea.⁵⁴ Druhá podskupina, flektivní nezájmené voseo, je pak charakteristická tím, že jde o kombinaci změněného tvaru slovesa a osobního zájmena *tú*. S touto variantou se typicky setkáme v uruguayské španělštině, ale například i v oblasti Střední Ameriky. V Chile bývala spojována s hovorovou španělštinou, nicméně v současnosti je rozšířena téměř na všech úrovních chilské španělštiny.⁵⁵

Pro úplnost dodejme, že voseo typu *amáis*, *teméis* a *salís* má dvojí užití. V prvním případě jde o formy vosea, které jsou typické pro některé oblasti Karibiku a And, konkrétněji jde například o některé části Kuby, Venezuely a Bolívie. V těchto oblastech voseo uvedeného vzoru, *vos sabéis* (ty víš), alternuje s voseem vzoru *vos sabés*. Ve jmenovaných oblastech je proto možné setkat se s větami jako „*Si vos te ponéis lo que tenéis*.“⁵⁶ (Když si oblečeš to, co máš).⁵⁷ V případě druhém tento vzor reprezentuje již představené zdvořilostní voseo.

Nejrozšířenější formou flektivního vosea je varianta se slovesnými vzory *amás*, *temés*, *partís*. Jde o majoritně užívané vzory vosea ve většině oblastí Střední Ameriky, dále se s ním setkáme v Argentině a v Uruguay, v kolumbijské oblasti And a také na severu a východě Bolívie.⁵⁸

2.4.2 Členění podle oblastí užívání s vyjádřením k sociolingvistickému kontextu

V současnosti se s voseem se setkáme především ve Střední Americe, Argentině, Uruguay a Paraguay. Dále s ním můžeme přijít do kontaktu ve významných městských centrech Kolumbie, Venezuely, Ekvádoru a Bolívie. Výhradně v okrajových oblastech

⁵⁴ CALDERÓN CAMPOS, Miguel. CAPÍTULO 4. FORMAS DE TRATAMIENTO. In: ALEZA IZQUIERDO, Milagros a ENGUITA UTRILLA, José María. *La lengua española en América: normas y usos actuales*[online]. Valencia: Universitat de València, 2010, s. 225-236 [cit. 2021-04-01]. ISBN 978-84-694-0302-0. Dostupné z: <https://www.uv.es/aleza/Cap.%204.%20EA%20Formas%20tratamiento.pdf>

⁵⁵ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 2028.

⁵⁶ Tamtéž, s. 2025.

⁵⁷ Vlastní orientační překlad.

⁵⁸ Viz tamtéž, s. 2028.

k jeho užívání dochází v Mexiku, Panamě, Peru a v Chile.⁵⁹ Asociace akademií španělského jazyka,⁶⁰ která nabízí poměrně aktuální vyjádření k situaci, potvrzuje, že k užívání vosea dochází ve větší části Hispánské Ameriky, ačkoliv intenzita jeho užívání se v různých oblastech liší. Stejně proměnlivá je v každém regionu, ze sociolingvistického hlediska, i jeho role. Jako zóny, kde je voseo obecně rozšířeno a převládá nad tuteem, klasifikuje Argentinu, Uruguay a Paraguay. Dále vyčleňuje skupinu regionů, ve kterých koexistuje tuteo jako prostředek formálnějšího oslovení a voseo jako prostředek familiárního oslovení. Do té spadá Chile, severozápadní venezuelský stát Zulia, kolumbijské tichooceánské pobřeží, Střední Amerika a také mexické státy Tabasco a Chiapas. Další kategorií jsou oblasti, ve kterých alternují tuteo jako oslovení uznávané z hlediska jazykové normy a voseo jako lidový či venkovský způsob oslovení. Tuto kategorii tvoří Bolívie, severní a jižní oblast Peru, Ekvádor, malé oblasti venezuelských And, majoritní část Kolumbie, Panama a východní pásmo Kuby. Posledním vymezeným oddílem jsou pak zóny, kde se téměř výhradně používá tuteo. Jde o téměř celé Mexiko, antilské souostroví, většinou část Peru a Venezuely, stejně jako o atlantické pobřeží Kolumbie.⁶¹ Soustředíme se nyní detailněji na výše vymezené čtyři skupiny prostřednictvím analýzy situace vosea v jednotlivých hispanoamerických zemích. Každé skupině zemí, které jsou v rámci skupiny propojeny mírou užívání vosea, je věnován jeden z následujících odstavců.

V oblasti Río de la Plata, především v Argentině a Paraguayi je užívání vosea generalizovanou záležitostí. V případě Argentiny tvoří výjimku zóny na samotném jihu země, kde se používá tuteo, a to při komunikaci mezi staršími osobami, jež pocházejí z vyšších společenských vrstev. Argentinskému voseu se budeme podrobně věnovat v následující kapitole. V Paraguayi se setkáme s kombinací vosea zájmeného a flektivního. Užívá se zde na všech škálách jazyka, nicméně je zde patrná alternace s tuteem, a to na formálnější úrovni jazyka. Varianty vosea se vyskytují také v přítomném čase subjunktivu, běžné jsou však pouze ve společenských kruzích, které jsou ovlivněny argentinskou španělštinou, a většinou se omezují na kontext negací– „*no me esperés*“ nebo „*no te hagás el desentendido*“⁶² („nečekej na mě“ nebo „nedělej mrtvého brouka“).

⁵⁹ Viz LIPSKI, John M. *El español de América*. Madrid: Cátedra, 1996. Lingüística. s. 159-162. ISBN 84-376-1423-6.

⁶⁰ Španělsky Asociación de academias de la lengua española zaštiťuje spolupráci Španělské královské akademie a akademií ostatních španělsky mluvících zemí.

⁶¹ Viz Diccionario panhispánico de dudas: Voseo. *Real Academia Española* [online]. 2005 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/voseo>

⁶² REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 363.

V Uruguayi se střídají formy flektivního zájmenného vosea s voseem flektivním nezájmeným. Našli bychom zde i oblasti, ve kterých se užívá výhradně tuteo, jde například o brazilské pohraničí. V hlavním městě, Montevideu, je za uznávanější či prestižnější považována kombinace flektivního nezájmeného vosea. V městských centrech pak tato varianta alternuje s variantou flektivní zájmenou. Ve vyšších kruzích se používá, ačkoliv v menší míře, varianta nezájmeného flektivního vosea v jednoduchém minulém čase s koncovým -s, například tedy *tú partistes* (ty jsi odešel).⁶³

V Chile je výskyt vosea nejobvyklejší v severní části země, obecně je hojnější v hovorovém a familiárním jazyce, především mezi jedinci mladé generace. Ve formálním jazyce je naopak obvyklé tuteo. Nejrozšířenější variantou vosea je v Chile flektivní nezájmené voseo. Tato varianta nese přídech na koncovém -s nebo dochází k úplnému vypuštění koncové souhlásky. Voseo flektivní zájmené je zde považováno za nadměrně hovorové. Typické je voseo pro všechny společenské vrstvy Guatemaly, obzvlášť pokud jde o neformální nebo familiární vyjadřování. Pozoruhodné je, že jeho užívání je frekventovanější mezi muži než mezi ženami. Ve školském systému alternuje s tuteem, nicméně ve formálnějších situacích se pro důvěrné oslovení 2. osoby singuláru užívá výhradně tuteo. Obdobná je situace v Hondurasu, kde je voseo obvyklé především v mluveném jazyce, jeho hovorové sféře a také v rodinném prostředí. V jednoduchém minulém čase se lze setkat s koncovkou -s, avšak mezi vzdělanějšími jedinci je obvyklejší užívání slovesných forem tutea. V Salvadoru voseo nebývá užíváno mimo rodinné prostředí, dokonce se objevuje tendence vyhnout se užívání zájmena vos ve formálnějších kontextech a nahradit ho zájmenem usted, které se používá pro vykání. V jednoduchém minulém čase alternuje varianta s koncovým -s a varianta tutea, avšak pouze varianta tutea je uznávána jazykovou normou. V Nikaragui voseo převažuje v mluveném jazyce, v psaném je pak obvyklé tuteo. V indikativu i subjunktivu přítomného času se užívají typické formy vosea oblasti Río de la Plata, stejně tomu je u imperativu. Pro Kostariku je voseo zcela běžnou a převládající formou důvěrného oslovení. Oslovování zájmenem *tú* je dokonce považováno za afektované. V kontrastu s ostatními zeměmi Střední Ameriky zde volně alternují formy jednoduchého minulého času s koncovým -s a tradiční formy tutea.⁶⁴

V Bolívii se voseo používá v rámci neformálního jazyka v některých městských oblastech a na venkově. Vzdělanou a normou preferovanou variantou oslovování je tuteo.

⁶³ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 362-363.

⁶⁴ Viz tamtéž, s. 363-368.

Rozlišujeme zde dvě hlavní zóny, které užívají odlišné varianty vosea. Oblast severu a východu země užívá flektivní zájmenné voseo, naproti tomu oblast jihu a západu nechává zájmenné i slovesné formy vosea alternovat. V městských oblastech a vzdělaných zónách se pro indikativ přítomného času užívají diftongizované varianty *amáis*, *teméis*, *partís*. Nicméně pro přítomný čas subjunktivu se aplikují varianty *tutea*, *ames*, *temas*, *partas*. Někteří mluvčí namísto varianty *teméis* užívají variantu *temís*, která je ale považována za silně hovorovou. Bolivijské regiony Panado, Beni a Santa Cruz někteří autoři řadí do jedné dialektální zóny.⁶⁵ Uvádějí, že pro 2. osobu singuláru se zde používá zájmeno *vos*, což se týká i vzdělaného obyvatelstva. Zájmena *ti* (tě, tobě, tebe) a *contigo* (s tebou) v oblasti Santa Cruz zcela chybí, na rozdíl od západní části země. S velmi omezeným užíváním vosea, především flektivního, se setkáme v Ekvádoru. Přijdeme s ním do kontaktu ve venkovských oblastech a v hovorové mluvě, nejrozšířenější je na severozápadě země. Formy vosea, které jsou typické pro oblast Río de la Plata, jsou užívány vesničany, kteří žijí na pobřeží. Pouze velmi ojediněle bychom se s nimi setkali v jiných oblastech země. V oblasti pohoří se kombinují formy *tutea* a vosea. Varianty vosea v jednoduchém budoucím čase, jež jsou zakončeny na *-ís* (*comerís* nebo *traerís*) (*budeš jíst* nebo *přineseš*), jsou užívány ve venkovských oblastech, kde se mluví primárně kečuánštinou. V ostatních oblastech země se pro jednoduchý budoucí čas užívají varianty *tutea*, je ovšem obvyklá variace zájmen *tú* a *vos*. V městské hovorové mluvě lze také zaznamenat alternaci zájmenného vosea s *tuteem*.⁶⁶ Vyjma pobřežních oblastí, kde se setkáme primárně s *tuteem*, koexistují v Kolumbii *tuteo* s voseem. V západních oblastech země je voseo podobné své variantě, jež se uplatňuje ve Střední Americe. V jednoduchém minulém čase se setkáme se střídáním forem *tutea* a forem zakončených na *-s*. Druhá varianta je však silně hovorová, popřípadě bývá spojována s jedinci, kteří dosáhli pouze velmi nízkého vzdělání. Setkáme se s návrhy na rozdělení pobřežního dialektu Kolumbie na pobřežní karibský a tichooceánský. Právě tichooceánský pobřežní dialekt je charakterizován voseem.⁶⁷ Panamská španělština je tou, ve které se, v porovnání s ostatními zeměmi Střední Ameriky, nejčastěji setkáme s *tuteem*. Voseo je zde vnímáno jako vesnický nebo zastaralý prvek mluvy. Setkáme se s ním především na západě země a na poloostrově Azuero. Na Kubě přijdeme s voseem

⁶⁵ COELLO VILA, Carlos. Bolivia. In: ALVAR, Manuel. *Manual de dialectología hispánica: el Español de América*. Barcelona: Editorial Ariel, 1996, s. 169-183. ISBN 84-344-8218-5.

⁶⁶ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 364-365.

⁶⁷ MONTES, José Joaquín. Colombia. In: ALVAR, Manuel. *Manual de dialectología hispánica: el Español de América*. Barcelona: Editorial Ariel, 1996, s. 134-145. ISBN 84-344-8218-5.

do kontaktu velmi omezeně, a to sice na jižní části ostrova. Představuje zde však prvek venkovské mluvy, vždy je užíváno v rodinném nebo přátelském kruhu. V současnosti je tento fenomén na Kubě na ústupu, je vnímán jako součást hovorové mluvy. Zvláštností kubánského vosea je aplikace zájmenných forem, které odpovídají 2. osobě plurálu evropské španělštiny.⁶⁸

Peru je zemí, ve které převládá tuteo. S voseem se setkáme na severu a jihu státu, což je dáno hranicemi se zeměmi, ve kterých je tento fenomén běžnější. Zájmenné voseo je zde na ústupu, na jihu země se lze setkat s flektivním voseem, které je svými rysy podobné voseu chilskému. Lze upřesnit, že formy vosea jsou zde užívány v důvěrných kontextech nebo v hovorové mluvě, a tudíž může být složitější s nimi přijít do kontaktu.⁶⁹ Venezuela je převážně zemí tutea. S voseem zde přijdeme do kontaktu v některých regionech západní části země. Jde o dříve zmíněnou oblast státu Zulia a o oblast And. Ve státě Zulia se s voseem setkáme snad ve všech sociálních kruzích, čímž se odlišuje od andského vosea, kde je voseo omezeno na venkovské a rodinné prostředí. Dalším rozdílem je různost slovesných forem vosea v těchto dvou oblastech, v Zulii jsou slovesné formy diftongizované.⁷⁰ V Mexiku s voseem přijdeme do kontaktu pouze v rámci zmiňovaných států Tabasco a Chiapas, což by mohlo být opodstatněno vlivem sousední Guatemaly.⁷¹ Jak už v práci bylo podotknuto, právě zde jde o užívání domorodými obyvateli, které je způsobeno nedostatečným vzděláním. Oba tyto státy mohou být zařazeny do dialektálního rozdělení Mexika, a to jako samostatné celky, tvořící dvě z deseti celkových dialektálních oblastí. Právě stát Chiapas je charakterizován užíváním vosea a podobností jazyka s jazykem zemí Střední Ameriky, což je odůvodnitelné historickým vývojem regionu.⁷²

V oblasti Antil se s voseem setkáme pouze v rámci malé zóny Kuby, jak jsme si již nastínili. Dominikánská republika i Portoriko jsou zeměmi, ve kterých jednoznačně převládá tuteo, pokud se zde s nějakou formou vosea setkáme, jedná se pouze o voseo zdvořilostní, aplikované v rámci úřední komunikace.⁷³

⁶⁸ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 368-369.

⁶⁹ CARAVEDO, Rocío. Perú. In: ALVAR, Manuel. *Manual de dialectología hispánica: el Español de América*. Barcelona: Editorial Ariel, 1996, s. 152-168. ISBN 84-344-8218-5.

⁷⁰ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 366.

⁷¹ Viz tamtéž, s. 368.

⁷² LOPE BLANCH, Juan M. México. In: ALVAR, Manuel. *Manual de dialectología hispánica: el Español de América*. Barcelona: Editorial Ariel, 1996, s. 81-88. ISBN 84-344-8218-5.

⁷³ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 369.

3 Voseo v argentinské španělštině

3.1 Charakteristika argentinského vosea

Ze všech zemí, ve kterých se s voseem setkáme, je snad nejvíce spojováno právě s Argentinou. Bezpochyby o něm lze hovořit jako o jednom z nejcharakterističtějších rysů argentinské španělštiny. Zájmeno *vos* je v Argentině jednotně užíváno namísto zájmena *tú*. Užívání zájmena *vos* je pevně zakořeněno v mluvě všech sociálních skupin, je plně přijímáno ve všech kontextech, ve kterých by se v evropské španělštině objevilo zájmeno *tú*. Snad jen v zanedbatelném množství případů bychom se setkali s užitím zájmena *tú*,⁷⁴ zcela jistě pak nepřijdeme do kontaktu s kombinací zájmena *tú* a voseem ovlivněných slovesných tvarů – alespoň ne v současnosti. Naprosto jedinečně se setkáme s kombinací zájmena *vos* a slovesného tvaru, který by v přítomném čase indikativu odpovídal *tuteu*.⁷⁵ Z uvedeného vyplývá, že argentinské voseo je typu flektivního zájmenného, v rámci slovesných časů a způsobů, které ovlivňuje. U slovesných časů a způsobů, na které dopad nemá, se stále uplatňuje voseo neflektivní. Následuje přehled slovesných časů a způsobů, které jsou dle Asociace akademií španělského jazyka v Argentině ovlivněny. Stejně tak jsou vyobrazeny i příslušné tvary sloves.⁷⁶ Konkrétně jde o slovesa *zpívat*, *jíst*, *žít* vyčasovaná pro 2. osobu singuláru.

přítomný čas indikativu	<i>cantás, comés, vivís</i>
přítomný čas subjunktivu	<i>cantés, comás, vivás</i>
jednoduchý minulý čas indikativu	<i>cantastes, comistes, vivistes</i>
imperativ	<i>cantá, comé, viví</i>

Ačkoliv se lze setkat i s jinými variantami, pro přítomný čas indikativu silně převládají monoftongizované formy sloves. Aplikace těchto forem vosea má také za důsledek odpadnutí nepravidelnosti evropských variant pro 2. osobu singuláru: kupříkladu u slovesa *tener* (mít) se užívá namísto *tienes* varianta *tenés* (máš) nebo u slovesa *venir* (přijít, přijet)

⁷⁴ S užíváním zájmena *tú* bychom se mohli setkat u starších osob z tradičních rodin, popřípadě v televizních rozhovorech, kdy může být zájmeno *tú* použito jako oslovení ne zcela důvěrného a ani ne příliš formálního charakteru, jako jakýsi mezistupeň mezi zájmeny *vos* a *usted*. Viz DONNI DE MIRANDE, Nélida. Argentina-Uruguay. In: ALVAR, Manuel. *Manual de dialectología hispánica: el Español de América*. Barcelona: Editorial Ariel, 1996, s. 209-221. ISBN 84-344-8218-5.

⁷⁵ Viz LIPSKI, John M. Cit. d., s. 194.

⁷⁶ Viz Diccionario panhispánico de dudas: Voseo. *Real Academia Española* [online]. 2005 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/voseo>

se na rozdíl od evropského *vienes* používá varianta *venís*. Voseo ovlivňuje mimo jiné tvar slovesa být (*ser*), což se projevuje tím, že namísto evropského *tú eres* (ty jsi) se v argentinské španělštině setkáme s formulací *vos sos*.

„*Vos sos mucho más que tu inteligencia, es sabido.*“⁷⁷

(„V každém z nás je daleko víc než jenom rozum, to je známá věc.“)⁷⁸

(Doslovně přeloženo: „Ty jsi mnohem více než jen tvůj rozum, to se ví.“)⁷⁹

Netradiční úlohu má také sloveso *andar* (chodit), protože jeho formy v imperativu *andá, andate* (jdi, odejdi) nahrazují pro 2. osobu singuláru formy slovesa *ir* (jít).⁸⁰

V zemích oblasti Río de la Plata je voseo zcela přijato jazykovou normou – jako součást jazyka mluveného i psaného, což jsme si přiblížili již v předchozí podkapitole. V případě Argentiny bylo voseo výslovně legitimizováno tamější nejvýznamnější lingvistickou institucí, kterou je Academia Argentina de Letras.⁸¹

3.2 Původ a vývoj užívání argentinského vosea

Starší historický vývoj a původ argentinského vosea je shodný s tím, který jsme si vylíčili v podkapitole 2.3. Připomeňme si, že na konci 15. století zájmena *tú* a *vos* stále koexistovala, v následujících letech pak *vos* jako zájmeno pro důvěrné oslovení 2. osoby singuláru z evropské španělštiny vymizelo. Společně s conquistadory a prvními kolonizátory se voseo přeneslo do Střední a Jižní Ameriky, kde se jeho role v jednotlivých regionech v průběhu staletí proměňovala. Ačkoliv nerovnoměrně rozložené, jeho užívání se zachovalo ve značné části Hispánské Ameriky. Oblasti, které byly v úzkém spojení se Španělskem během koloniální éry, tedy do získání nezávislosti, přejaly evropskou preferenci zájmena *tú*. Klíčem k porozumění současnému rozložení vosea v Hispánské Americe je povědomí o založení a historii místokrálovství Nového světa.⁸²

V roce 1535 bylo po dobytí Aztécké říše založeno první místokrálovství, Nové Španělsko, jehož centrum, Ciudad de México, bylo vystavěno na ruinách Tenchotitlánu. Hlavní město místokrálovství představovalo středisko administrativních útvarů a kultury,

⁷⁷ CORTÁZAR, Julio. *Rayuela*. Penguin Random House Grupo Editorial, 2015, s. 225. ISBN 9789707311183.

⁷⁸ CORTÁZAR, Julio. *Nebe, peklo ráj*. Přeložil Vladimír Medek. Třetí vydání v českém jazyce (v Dokořán první). Praha: Dokořán, 2019, s. 191. ISBN 978-80-7363-910-5.

⁷⁹ Vlastní orientační překlad.

⁸⁰ Viz Diccionario panhispánico de dudas: Voseo. *Real Academia Española* [online]. 2005 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/voseo>

⁸¹ Viz tamtéž.

⁸² Viz BENAVIDES, Carlos. La distribución del voseo en Hispanoamérica. *Hispania* [online]. 2003, 86(3), 612-623 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20062914>

zároveň bylo úzce spjato se Španělskem. Území prvního místokrálovství bylo velmi rozlehlé, jeho součástí byly mimo jiné i mnohé ze států současných Spojených států amerických nebo například Filipínské ostrovy. Tvořeno bylo samozřejmě již zmiňovaným Mexikem, státy Střední Ameriky, stejně tak státy oblasti Antil. Rozděleno bylo na království a kapitanáty, správní jednotky, u kterých opět lze počítat s intenzivním kontaktem se Španělskem. Zmiňme si například kapitanát Kuby nebo Portorika. Následně vzniklo místokrálovství Peru, stalo se tak roku 1542. Jeho centrem bylo město Lima a ve svých počátcích zahrnovalo území téměř celé Jižní Ameriky. Bezmála o dvě staletí později, v roce 1717, bylo založeno místokrálovství Nueva Granada, jehož centrem byla dnešní Bogota, hlavní město Kolumbie. Tvořeno bylo dnešní Venezuelou, Ekvádorem, Panamou, Guyanou a samozřejmě Kolumbií. Roku 1773 byl v rámci tohoto celku zřízen generální kapitanát Venezuela. Až v roce 1776 bylo založeno poslední, v pořadí čtvrté místokrálovství. Šlo o místokrálovství Río de la Plata, jehož centrem bylo Buenos Aires.⁸³

Jmenujme si nyní pro rekapitulaci významné oblasti prvních třech španělských místokrálovství. Pokud opomeneme Guyanu, jejímž úředním jazykem je dnes angličtina, jde o Mexiko, Kubu, Portoriko, Peru, Kolumbií, Venezuelu, Ekvádor a Panamu. Máme-li na paměti členění vosea podle oblastí užívání, kterému jsme se dříve věnovali, zařadíme právě vyjmenované oblasti mezi ty, ve kterých se s voseem téměř neseťkáme, pokud ano, tak pouze minimálně. Mohlo by nás však zaujmout, že Střední Amerika, která byla součástí prvního místokrálovství, nepatří mezi oblasti, ve kterých by převládalo tuteo. Představovala totiž soudní okres generálního kapitanátu Guatemala, který nebyl v místokrálovství socioekonomicky nebo kulturně integrován. Střední Amerika tak byla spíše okrajovou oblastí, a tudíž nenásledovala evropské jazykové tendence, tedy ani preferenci tutea. Důsledkem bylo pevné začlenění vosea do španělštiny středoamerických zemí.⁸⁴ Potvrdili jsme si tímto teorii, která říká, že právě oblasti, které byly sídlem místokrálovství, přejaly, v důsledku úzkého propojení se Španělskem, evropský vzor oslovení 2. osoby singuláru. Naproti tomu ve vzdálenějších a méně významných oblastech, společně s oblastí Río de la Plata, jež se stala samostatným místokrálovstvím relativně pozdě, se zachovalo a rozšířilo užívání vosea.⁸⁵ V době, kdy se z regionu Río de la Plata stalo místokrálovství, četnost užívání tutea vzrostla, nicméně voseo již tou dobou bylo tak pevně zakořeněno v tamějším

⁸³ Viz KLÍMA, Jan. *Přehled dějin Latinské Ameriky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1996, s. 21-35. ISBN 80-7041-361-1.

⁸⁴ Viz BENAVIDES, Carlos. Cit. d.

⁸⁵ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 2030.

jazykovém systému, že toto užívání nemělo dlouhého trvání a postupně se zcela vytratilo.⁸⁶ V literatuře věnované voseu se setkáme též s objasněním role koloniálního hispanoamerického vosea v rámci sociolingvistiky. Dobyty kontinent kolonizovali zástupci různorodých sociálních skupin. Nevzdělaní dobrodruzi, zločinci na podmínečné svobodě, ale i vzdělanci a duchovní – ti všichni spoluutvářeli základy nové společnosti. Zároveň bylo možné, aby i méně vzdělaní jedinci obdrželi tituly a společenské postavení pánů a správců. Docházelo tak k zrovnoprávnění společenského postavení těchto osob, což bylo důvodem pro užívání zájmena *vos*, které v tehdejší kontextu stále mohlo vyjadřovat úctu a zároveň i důvěrnost.⁸⁷ Lze předpokládat, že v tomto duchu se v následujících stoletích voseo stávalo součástí jazykového systému oblasti Río de la Plata, která byla po dlouho dobu vzdálená tendencím evropské španělštiny.

Argentina, jakožto největší ze zemí oblasti Río de la Plata i ze všech hispanoamerických zemí, představuje centrum vosea. Poměrně krátce po založení čtvrtého místokrálovství španělské koloniální říše začaly země Latinské Ameriky nabývat samostatnosti. V případě Argentiny byla nezávislost potvrzena roku 1816.⁸⁸ Po tomto roce snad jen těžko počítat s tendencemi, které by vedly k uniformitě se Španělskem. Od poloviny 19. století prošla Argentina zásadní industrializací a ekonomickým rozvojem, který doprovázela velká vlna imigrace Evropanů.⁸⁹ Šlo především o Italy, Angličany, Španěly a Francouze, přičemž právě Italové měli na současnou podobu argentinské španělštiny a kultury zásadní vliv.⁹⁰ Imigranti, kteří přicházeli ke konci 19. století a v prvních letech století 20., přijali voseo, velmi pravděpodobně ve většině případů, bez přemýšlení nad jeho tehdejší situací či konotací v ostatních španělsky hovořících zemích. Tím se četnost jeho užívání ještě o něco více zvýšila. Bylo to právě v 19. a na počátcích 20. století, kdy voseo podléhalo ostré kritice tehdejších významných filologů a spisovatelů. Mezi jeho hlavní kritiky se řadí kupříkladu Andrés Bello, Arturo Capdevila či Américo Castro.⁹¹ Stále probíhala snaha o zařazení tutea do jazykového systému argentinské španělštiny. Charles Kany ve svém díle *Sintaxis hispanoamericana*,⁹² poprvé vydaném v roce 1945, konstatuje,

⁸⁶ Viz BENAVIDES, Carlos. Cit. d.

⁸⁷ Viz CISNEROS ESTUPIÑÁN, Mireya. Cit. d.

⁸⁸ Viz Klíma, Jan. *Dějiny Latinské Ameriky: vývoj oblasti, regionů a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015, s. 175. ISBN 978-80-7422-368-6.

⁸⁹ Viz ROCK, David. *Argentina 1516-1987: desde la colonización española hasta Alfonsín*. Madrid: Alianza Editorial, 1988, s. 181-206. ISBN 84-206-4221-5.

⁹⁰ Viz LIPSKI, John M. Cit. d., s. 188.

⁹¹ Viz KANY, Charles E. Cit. d., s. 86.

⁹² Viz tamtéž, s. 90.

že ve škole vyučující běžně oslovují žáky prostřednictvím zájmena *tú*. Stejně tak žáci v tomto období byli vedeni k tomu, aby se mezi sebou ve školním prostředí oslovovali prostřednictvím tohoto zájmena. Nicméně mimo formální prostředí školy v jejich komunikaci převládalo voseo. Uvádí také, že někteří uživatelé zájmena *vos* se mu vyhýbají v psaném jazyce. Pro dobovou argentinskou literaturu podle něj představuje především stylistický prostředek. Avšak citelná expanze tohoto fenoménu v literatuře a v médiích, která započala v 60. letech 20. století, měla za následek jeho normalizaci a zájmeno *tú* se tak postupně vytratilo i ze škol.⁹³ V roce 1982 Academia Argentina de Letras oficiálně doporučila užívání zájmena *vos* jako oslovování žáků ze strany vyučujících.⁹⁴ Zájmeno *vos* tak obhájilo svou pozici jediného prostředku pro důvěrné oslovení 2. osoby singuláru a užívání zájmena *tú* se tudíž, až na velmi ojedinělé výjimky, vytratilo z argentinské španělštiny.

3.3 Argentinské voseo z hlediska geografického a sociálního

Argentinské voseo nabývá v různých oblastech země odlišných podob. Zároveň jsou také některé jeho varianty typické pro určité sociální skupiny. Pro přítomný čas indikativu se v pobřežní oblasti, oblasti provincie La Pampa a na severovýchodě užívají typicky formy *cantás, comés, vivís*. Lze se také setkat s variantou *cantás, comís, vivís*, v rámci které jsou slovesa, jejichž koncovkou je v infinitivním tvaru *-er* pro 2. osobu singuláru vyčasována s koncovkou *-ís*, a tudíž vznikají tvary jako *comís* nebo například *temís*. Tato druhá varianta je příznačnou pro nižší sociální vrstvy ve městě Tucumán, na severovýchodě provincie Córdoba, v téměř celé provincii San Luis, v Mendoze a na severu Neuquenu. Ve velké části severozápadní oblasti země se můžeme setkat se smíšenou variantou *cantáis, comís, subís*. Zde můžeme pozorovat obměnu u sloves, jejichž infinitivní koncovka je *-ar*. Při flexi pro 2. osobu singuláru se ve formě slovesa objevuje dvojhlaska, a tudíž se setkáme s tvary jako *cantáis* nebo *habláis* (mluvíš), které jsou shodné s tvary užívanými v evropské španělštině pro 2. osobu plurálu v rámci tykání. Tyto tvary na severozápadě u vyšší a střední společenské třídy alternují s tvary monoftongizovanými – *cantás, hablás*. Jak jsme zmínili v charakteristice argentinského vosea, zcela výjimečně se u přítomného času indikativu

⁹³ Viz CARRICABURO, Norma B. *El voseo en la literatura argentina* [online]. 1994 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z:

https://scholar.google.com/scholar?hl=cs&as_sdt=0%2C5&q=+El+voseo+en+la+literatura+argentina+carricaburo&btnG=. Disertační práce. Universidad de Buenos Aires. Vedoucí práce Ofelia Kovacci.

⁹⁴ Viz REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. Cit. d., s. 2030.

setkáme s kombinací zájmena *vos* a slovesné formy odpovídající *tuteu* – *vos cantas, comes, subes* (stoupáš). Tato varianta se objevuje v provincii Santiago del Estero, jež se nachází severně od Córdoby.⁹⁵ Někteří autoři předpokládají, že tuto zvláštnost je možné odůvodnit brzkým založením stejnojmenného hlavního města provincie, k němuž došlo v roce 1553, který předchází roku druhého založení Buenos Aires.⁹⁶ Město tak mohlo přijít snadněji a dříve do kontaktu s Limou, centrem místokrálovství Perú, které přebíralo jazykové trendy evropské španělštiny.⁹⁷ V oblasti Cuyo a ve středu země se vyskytují diftongizované formy *cantáis, coméis, vivís*. Jsou užívány nižší městskou společenskou vrstvou a také na venkově.⁹⁸

Pro imperativ se většinově aplikují formy nesoucí přízvuk na koncové slabice: *cantá, comé, viví* (zpívej, jez, žij).⁹⁹

Pokud jde o jednoduchý minulý čas indikativu, v rámci celé země alternují tradiční formy *tutea* se zakončením *-ste* a voseem ovlivněné varianty zakončené na *-stes*, kupříkladu *cantaste* a *cantastes* (zpíval/a jsi). Varianta s koncovým *-s* je však příznačná pro jedince nízkého sociálního postavení, tradiční forma *tutea* je i pro Argentinu z hlediska jazykové správnosti preferovanou formou.¹⁰⁰

V přítomném čase subjunktivu pro 2. osobu singuláru se setkáme s formami *tutea*, které jsou častější,¹⁰¹ ale také s formami ovlivněnými voseem. Ve vyšších společenských kruzích ve městech Salta a Tucumán užívají s preferencí mladí lidé i lidé středního věku pro přítomný čas subjunktivu formy *vosea*. Naopak vyšší a střední třída z provincie Mendoza upřednostňuje pro přítomný čas subjunktivu formy *tutea*, v nižší třídě pak převládají formy *vosea*. V Buenos Aires a v Rosariu u vzdělaných jedinců dominují formy *tutea*, nicméně mezi zástupci mladé generace je znatelná tendence uplatňovat formy *vosea*, tedy *cantés, comás, vivás* namísto *cantes, comas, vivas*.¹⁰² Podrobněji se otázce užívání slovesných tvarů ovlivněných voseem pro přítomný čas subjunktivu věnuje

⁹⁵ Viz DONNI DE MIRANDE, Nélida. Argentina-Uruguay. In: ALVAR, Manuel. *Manual de dialectología hispánica: el Español de América*. Barcelona: Editorial Ariel, 1996, s. 215-216. ISBN 84-344-8218-5.

⁹⁶ Město Buenos Aires bylo založeno dvakrát. Poprvé v roce 1536, podruhé v roce 1580. Viz Historia de Buenos Aires. *Buenos Aires Ciudad* [online]. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://turismo.buenosaires.gob.ar/es/article/historia-de-buenos-aires>

⁹⁷ Viz HOTTA, Hideo. La estandarización y el regionalismo en el voseo del español argentino. *Lesser-Used Languages and Romance Linguistics* [online]. 2002, 81-89 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <http://hispanista.html.xdomain.jp/hh1997b.htm>

⁹⁸ Viz DONNI DE MIRANDE, Nélida. Cit. d., s. 216.

⁹⁹ Viz tamtéž, s. 216.

¹⁰⁰ Viz Diccionario panhispánico de dudas: Voseo. *Real Academia Española* [online]. 2005 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/voseo>

¹⁰¹ Viz HOTTA, Hideo. Cit. d.

¹⁰² Viz DONNI DE MIRANDE, Nélida. Cit. d., s. 216.

Fontanella de Wienberg, a to v rámci hlavního města, Buenos Aires.¹⁰³ Dle jejího výzkumu vykrytalizovalo užívání forem vosea v prostředek vyjádření důrazného negativního imperativu, zatímco formy tutea se aplikují pro zdvořilostní nebo neutrální negativní imperativ. Pro ostatní kontexty se pak stabilizovaly formy tutea. Snad nejprozíravěji lze toto téma uzavřít s tím, že v současnosti jsou za prestižnější považovány formy tutea, avšak formy vosea se stále těší dobré vitalitě, ačkoliv četnost jejich užívání se pomalu snižuje.¹⁰⁴

Pokud bychom chtěli určit slovesné časy a způsoby, které jsou v Argentině voseem ovlivněny na všech sociálních úrovních, ve všech kontextech a snad ve všech oblastech, jde o přítomný čas indikativu a o imperativ.¹⁰⁵

3.4 Současné užívání

Navažme zde na závěr předchozí podkapitoly. Zaměříme se formy slovesných způsobů a časů, které jsou v Argentině voseem ovlivněny, a to prostřednictvím současných příkladů z webových stránek argentinských úředních institucí, telefonních společností nebo periodik, reprezentujících souhrnné užívání jazyka v rámci země:

„*Si **tenés** dos o más de los siguientes síntomas: fiebre de 37,5°C, tos, dolor de garganta, dificultad respiratoria, dolor muscular [...], **consultá** al sistema de salud de tu localidad.*“¹⁰⁶

(„Pokud máš dva nebo více z následujících symptomů: horečka okolo 37,5°C, kašel, bolest v krku, dýchací potíže, svalová bolest [...], obrať se na zdravotnické středisko ve tvé oblasti.“)¹⁰⁷

Vidíme, že podoba přítomného času indikativu a imperativu, tučně vyznačena, je ovlivněna voseem. Stejně tak je tomu i u následujících vět:

„¿*No **encontrás** lo que **necesitás**? **Mirá** todo lo que tenemos para ofrecerte.*“¹⁰⁸

(„Nemůžeš najít to, co potřebuješ? Podívej se, co všechno ti můžeme nabídnout.“)¹⁰⁹

Naproti tomu forma jednoduchého minulého času indikativu, opět tučně vyznačena, má vzor tutea:

¹⁰³ Viz FONTANELLA DE WEINBERG, María Beatriz. La estandarización y el regionalismo en el voseo del español argentino. *Thesaurus* [online]. 2002, 34(1, 2 a 3), 72-83 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/34/TH_34_123_080_0.pdf

¹⁰⁴ Viz KAPOVIĆ, Marko. Cit. d.

¹⁰⁵ Viz KAPOVIĆ, Marko. Cit. d.

¹⁰⁶ *Argentina.gob.ar: Recomendaciones para la población* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.argentina.gob.ar/salud/coronavirus/poblacion>

¹⁰⁷ Vlastní orientační překlad.

¹⁰⁸ *Movistar: Portabilidad: Pasate a Movistar, ahora tenés más gigas y nuevos beneficios!* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.movistar.com.ar/productos-y-servicios/portabilidad>

¹⁰⁹ Vlastní orientační překlad.

„*El mundo de los cómics estaba manejado más por hombres y vos **lograste** abrirte camino.*“¹¹⁰

(„Svět komiksu byl řízený především muži a ty jsi dokázala najít si cestu.“)¹¹¹

„[...] *O sea que cuando **terminaste** de hacer la serie, **hiciste** tres películas,* [...].“¹¹²

(„[...] Takže když jsi dokončil seriál, udělal jsi tři filmy, [...].“)¹¹³

Se vzorem tutea se setkáme také u přítomného času subjunktivu:

„*Es importante que **recuerdes** el usuario y el correo electrónico con el que te registraste. Te pedimos que **prestes** atención a la hora de completar el formulario de inscripción.*“¹¹⁴

(„Je důležité, aby sis zapamatoval/a uživatelské jméno a e-mailovou adresu, se kterými ses registroval/a. Žádáme tě, abys ses soustředil/a při vyplňování registračního formuláře.“)¹¹⁵

Díky uvedeným příkladům ze psaného i mluveného jazyka jsme si potvrdili, že voseo nejvíce ovlivňuje přítomný čas indikativu a imperativ. Varianty vosea pro přítomný čas subjunktivu a jednoduchý minulý čas indikativu tudíž můžeme považovat spíše za regionální specifika některých oblastí země nebo za rys charakteristický pro určitou sociální skupinu. Jak bylo naznačeno dříve, ke konci 20. století se voseo začalo plně užívat i ve vzdělávacím systému, dnes je jeho samozřejmou součástí. Na příkladech vidíme, že ho užívají jak vládní instituce, tak zástupci obyčejného lidu. V současnosti se tudíž jedná o naprosto standardizovaný jev.

3.5 Hodnocení z hlediska normy

Neuplynulo tolik času od doby, kdy se na voseo snášela ostrá kritika ze strany jazykovědců. Překvapivě šlo i o mluvčí z řad samotných Argentinců. Ve čtyřicátých letech minulého století se proti němu velmi ostře vymezoval například Arturo Capdevila, na vině byla odlišnost od standardní a uznávané evropské španělštiny, kterou voseo představovalo. Podobné tendence bylo možné zaznamenat již v 19. století a na přelomu 19. a 20. století i v ostatních hispanoamerických zemích, a tudíž se můžeme setkat s kritikami kolumbijského filologa Rufina Josého Cuerva nebo chilského filologa Andrése Bella.¹¹⁶

¹¹⁰ *Clarín: Espectáculos* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://www.clarin.com/espectaculos/cine/mujer-poderosa-hollywood-argentina_0_EbtcpA0vr.html

¹¹¹ Vlastní orientační překlad.

¹¹² *Clarín: Espectáculos* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://www.clarin.com/espectaculos/cine/mujer-poderosa-hollywood-argentina_0_EbtcpA0vr.html

¹¹³ Vlastní orientační překlad.

¹¹⁴ *Argentina.gob.ar: Becas Manuel Belgrano* [online]. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.argentina.gob.ar/educacion/becas/becas-manuel-belgrano/preguntas-frecuentes>

¹¹⁵ Vlastní orientační překlad.

¹¹⁶ KANY, Charles E. Cit. d., s. 86-87.

Voseo však již v té době představovalo velmi pevnou část argentinské španělštiny, a tak se mu, navzdory kritikám, dostalo v 80. letech minulého století uznání od instituce Academia Argentina de Letras.

Viděli jsme, že formy argentinského vosea se v různých oblastech země proměňují a některé jsou typicky užívány v nižších společenských kruzích. Dle Asociace akademii španělského jazyka je třeba mít na paměti pro správné užívání vosea, tedy pro užívání, které bude vyhovovat jazykové normě, pár důležitých bodů. Co se týče tvarů jednoduchého minulého času indikativu, kterých slovesa mohou pod vlivem vosea nabývat, nejsou normou uznávány. Z toho vyplývá, že bychom se formám *cantastes*, *comistes* a *vivistes* měli vyhnout. Jedinou správnou variantou jsou v tomto případě formy *tutea*, tedy *cantaste*, *comiste*, *viviste*. Stejně je tomu u tvarů přítomného času subjektivu. Formy vosea pro tento slovesný čas a způsob, *cantés*, *comás* a *vivás*, tak nejsou normou akceptovány. Správná je pouze varianta *tutea* – *cantes*, *comas* a *vivas*. Za nesprávné je považováno také nahrazování koncovky *-és* koncovkou *-ís*, a to u sloves, jejichž infinitivní tvar je zakončen na *-er*. Nelze tak uzнат tvary jako *comís* nebo *tenís* namísto *comés* a *tenés*. Stejně nevhodné by bylo používat formou *sós* pro sloveso *ser*, adekvátní je pouze forma *sos*. U sloves *haber* (odpovídá českému slovesu být ve smyslu existovat, vyskytovat se) a *ir* (jít) jsou jedinými správnými tvary, pro 2. osobu singuláru, *has* a *sos*. Nelze tak ve shodě s normou aplikovat tvary jako „*soí*“ (*ser*), „*habés*“ či „*habís*“ (*haber*), „*vai*“ (*ir*). Z variant argentinského vosea, které jsme si uvedli v rámci jeho charakteristiky, jsou tak zcela uznávány tvary pro přítomný čas indikativu, *cantás*, *comés*, *vivís*, a, společně s nimi, tvary imperativu, *cantá*, *comé*, *viví*. Za předpokladu, že mluvčí dodrží uvedené body, může se jeho užívání vosea těšit naprostému uznání ze strany jazykové normy – jak v jazyce mluveném, tak v jazyce psaném.¹¹⁷ O bezpodmínečném přijetí vosea svědčí i fakt, že v aktuálních gramatických příručkách španělského jazyka jsou v kapitolách o slovesné flexi pro 2. osobu singuláru běžně uvedeny tvary *tutea* i vosea, a to na stejné pozici.

¹¹⁷ Viz Diccionario panhispánico de dudas: Voseo. *Real Academia Española* [online]. 2005 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/voseo>

4 Případová studie

Pro doložení skutečnosti, že voseo je charakteristickým znakem soudobé argentinské španělštiny je součástí práce tato případová studie. Jejím cílem je podrobně zkoumat reálné užívání vosea na jazykovém materiálu získaném ze současného filmu. Vybrán byl snímek Truman z roku 2015, kterému bylo uděleno také španělské filmové ocenění Goya, a to hned v pěti kategoriích: Nejlepší snímek, Nejlepší režisér, Nejlepší originální scénář, Nejlepší herec v hlavní roli a Nejlepší herec ve vedlejší roli.¹¹⁸ Analýza tohoto snímku by nám měla poskytnout základní obraz zkoumaného jevu, s přihlédnutím k tomu, že hlavní role se zhostil Ricardo Darín, pocházející z Buenos Aires, a jedné z vedlejších rolí pak argentinská herečka Dolores Fonzi. Zajímavým kontrastem může být evropská španělština Javiera Cámara, který hraje druhou vedlejší roli. Jako podpůrný materiál poslouží i samotný scénář filmu, jehož autory jsou Cesc Gay a Tomàs Aragay. Scénář je napsaný převážně v evropské španělštině – ačkoliv po lexikální stránce se lze setkat s prvky, jež jsou typické pro argentinskou španělštinu, s tvary vosea v něm nesečkáme. Argentinskí herci však upravují repliky ve většině případů, pravděpodobně, ku podobě jejich přirozené mluvy a voseo se tak stává zásadní jazykovou charakteristikou postav, jež představují. V závěru této kapitoly bude věnována pozornost také dalším jazykovým prvkům, které jsou typické pro argentinskou španělštinu a lze se s nimi ve filmu setkat.

4.1 Metodika

Prvním krokem pro analýzu snímku bude vyextrahování všech replik argentinských herců, které by mohly být ovlivněny voseem. Půjde proto o všechny repliky Darína a Fonzi pro 2. osobu singuláru, které jsou v přítomném čase indikativu, v imperativu, v přítomném čase subjunktivu a v jednoduchém minulém čase indikativu.¹¹⁹ Na základě teorie, které jsme se věnovali v předchozích kapitolách, vytvoříme sadu tvarů argentinského vosea, kterou porovnáme s jeho reálným užíváním, a to prostřednictvím promluvy postav. Sada tvarů sloves, na které se primárně zaměříme, bude představovat ony tvary, k jejichž užívání dochází nejčastěji, a to podle teorie i podle soudobých zdrojů, které jsme využili v podkapitole o současném užívání argentinského vosea. Půjde tudíž o přítomný čas indikativu a o imperativ. Budeme věnovat pozornost následujícím tvarům, které reprezentují jednotlivé třídy španělských sloves:

¹¹⁸ Truman. *Premios Goya* [online]. [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.premiosgoya.com/pelicula/truman/>

¹¹⁹ Repliky tvoří přílohu této práce.

přítomný čas indikativu	<i>cantás, comés, vivís</i>
imperativ	<i>cantá, comé, viví</i>

V povědomí samozřejmě budeme mít i tvary argentinského vosea pro přítomný čas subjunktivu, *cantés, comás, vivás*, stejně jako tvary pro jednoduchý minulý čas indikativu, *cantastes, comistes, vivistes*. Nebudeme však předpokládat samozřejmý výskyt těchto tvarů – zda je tento předpoklad správný, zhodnotíme ve výsledcích analýzy, kde se k jejich případné přítomnosti vyjádříme.

U vybraných tvarů budeme pozorovat, na které slabice je umístěný přízvuk, a tudíž budeme moci určit příslušnost tvarů – bude-li v přítomném čase indikativu přízvuk na předposlední slabice slovesa, půjde o tvar tutea, bude-li na poslední, můžeme ho přiřadit k voseu. Jde o jednoduchý popis možné pozice přízvuku pro námi vybrané reprezentativní tvary, *cantás, comés, vivís*. Je třeba vzít v úvahu, že jednoslabičné slovesné tvary budou stejné pro tuteo i voseo – z toho důvodu takové tvary, například *vas* (jdeš), logicky nebudou zařazeny ani do seznamu replik. Shodné je i u nepravidelné sloveso *estar* (být), tvar je zde stejný pro tuteo i voseo, a to i v přítomném čase subjunktivu. Dále musíme mít na paměti, že přízvuk se stejným způsobem může odlišovat i u tvarů vosea právě pro přítomný čas subjunktivu. Věnovat pozornost musíme i tvarům imperativu. Zde se u jednoduchých tvarů, například *entra* (vstup, vejdi), uplatňuje stejné pravidlo jako u indikativu: pokud je přízvuk na předposlední slabice, jde o tvar tutea, pokud je na poslední slabice, přísluší tvar k voseu. Tvary nepravidelných sloves jsou pak zcela odlišené, kupříkladu tuteu příslušející imperativy *ven, di* (přijď, řekni) nabývají v rámci vosea podobu odvozenou od evropské 2. osoby plurálu, *vosotros* (vy). Pro *vosotros* by tvary imperativu zmíněných slovesy zněly *venid a decid* (přijďte a řekněte), pro voseo pak *vení a decí*. Komplikovanější jsou taktéž „složené“ imperativy, kdy se slovesa spojují se zájmeny a vytvoří tak jedno slovo. Uvedme si zde pro ilustraci imperativní tvar *llévatelo* (odnes si to). Uvedený tvar je platný pro tuteo, kopíruje postavení přízvuku pro jednoduchý imperativ *lleva* (nes, odnes). Tvar vosea by však také kopíroval příslušnou formu jednoduchého imperativu, která je *llevá*, a tedy složený imperativ by zněl *llevátelo*.

Po získání potřebných replik a údajů z filmu se zaměříme na zodpovězení několika otázek, které by mělo určit, jakou roli voseo v mluvě Argentinců má. Zajímat nás budou níže uvedené otázky:

1. Je voseo vždy důsledně přítomno v promluvě argentinských rodilých mluvčích?
2. Užívají Argentinci voseo bez ohledu na kontext, například i ve formálnějších situacích?
3. Je voseo dorozumivací kód sdílený všemi postavami, popřípadě představuje překážku při komunikaci s rodilými mluvčími evropské španělštiny?
4. Jsou tvary vosea u obou argentinských herců stejné?
5. Jsou herci v užívání tvarů vosea konzistentní – nestane se, že by jednou použili například tvar *comés* a podruhé tvar „*comís*“?

Odpovědi na otázky, stejně jako samotné repliky, budou samozřejmě podány po zevrubném a vícenásobném zhlédnutí analyzovaného snímku.

4.2 Výsledky analýzy

Před přihlédnutím k samotným výsledkům analýzy je třeba mít na paměti, že její metodika nespolehá na důslednou počítačovou fonetickou analýzu všech slovesných tvarů našeho zájmu, které se ve filmu vyskytují. Spolehá především na lidský sluch, který ovšem nemusí být vždy perfektní. Odlišit od sebe některé tvary vosea a tutea je poměrně bezproblémové již při prvním poslechu, protože rozdíly jsou velmi zřetelné, například u tvarů pro sloveso *tener* je velmi dobře patrný rozdíl mezi formou vosea, *tenés*, a formou tutea, *tienes*. U jiných tvarů jde ale pouze o přesunutí přízvuku na poslední slabiku, což je rozdíl, který lze dobře vysledovat v psaném jazyce, u jazyka mluveného to ale může být náročnější, obzvláště pak třeba při velmi rychlé promluvě řečníka. Rozdíl mezi tvary, kupříkladu pro sloveso *llegar*, kdy tvar vosea je *llegás* a tvar tutea *llegas*, nemusí být při prvním, ba ani při druhém poslechu dobře zřetelný. Daná skutečnost způsobuje, že ač byla analýza provedena opravdu detailně a s nejlepším svědomím, nemusí být stoprocentně přesná.

Podějme nyní postupně odpovědi na otázky, které jsme si položili pro určení role vosea v promluvě argentinských rodilých mluvčích. V první otázce nás zajímalo, jestli je voseo v promluvě argentinských rodilých mluvčích vždy důsledně přítomno. Jak se můžeme přesvědčit v příloženém seznamu replik, neflektivní voseo je v promluvě Argentinců pevně přítomno. Vždy je uplatňováno pouze zájmeno *vos*, nikoliv *tú*, a tak ho v možných kontextech plně nahrazuje. Flektivní voseo je pak přítomno v námi očekávaných případech – v přítomném čase indikativu a v imperativu. Setkáme se tedy běžně s tvary jako například *pasás*, *querés* nebo *pedís*, které představují tvary ovlivněné voseem pro slovesa *pasar*,

querer, pedir (podat, chtít, žádat) a které by v rámci tutea měly následující podobu: *pasas, quieres, pides*. U přítomného času subjunktivu a jednoduchého minulého času indikativu se setkáme se standardními tvary, které uplatňuje evropská španělština, kupříkladu *no te hagas la víctima* (nedělej ze sebe oběť) nebo *te equivocaste* (spletl jsi se). V promluvě Dolores Fonzi se vyskytuje jeden slovesný tvar, který bychom na základě poslechu přiřadili spíše k tuteu, konkrétně jde o tvar slovesa *opinar* (mínit) – v seznamu hereččiných replik jde o repliku č. 5. Poněkud překvapivé výsledky přinesla analýza promluvy Ricarda Darína. V naprosté většině případů v přítomném čase indikativu a imperativu uplatňuje tvary vosea, alternují u něj však tvar tutea a vosea u slovesa *poder* (mocht), tedy *puedes* a *podés*. Jen těžko soudit, čím je tato zvláštnost způsobena, protože ve všechny případy užití tohoto slovesa se objevují v rámci důvěrné promluvy, lze tak nejspíš vyloučit zdvořilostní užití tvaru tutea. Překvapivá byla především replika č.78:

„*Dime una cosa, ¿tienes una terraza, un patio o algo...?*“¹²⁰

(„Pověz mi, máš terasu, dvorek nebo něco takového?“)¹²¹

Jde o jediné užití tvarů tutea pro 2. osobu singuláru sloves *decir* (říct) a *tener* (mít), ke kterému se Darín za celou dobu filmu uchýlí. Jedná se o scénu, ve které se setkává s případnou adoptivní majitelkou svého psa, můžeme soudit, že užití tvarů tutea zde má představovat vyjádření úcty nebo snahu získat přízeň oslovované. Případně by také mohlo jít o určité distancování se, s přihlédnutím ke skutečnosti, že se s danou ženou setkal poprvé a jejich vztah tudíž nelze považovat za důvěrný.

Druhá otázka se zaměřuje na užívání vosea v různých kontextech: chtěli jsme zjistit, zda ho mluvčí aplikují i ve formálnějších situacích. Díky výše uvedenému příkladu nemůžeme s jistotou říci, že ho mluvčí nenahrazují ve formálnějších situacích zájmenem *tú*. Obecně však platí, že pokud chce uživatel vosea vyjádřit úctu nebo zdvořilost, uchyluje se k užívání oslovení *usted*, které odpovídá českému vykání. Ve španělštině se vykání nepoužívá ve stejné míře jako v češtině, v mnohých situacích, ve kterých by ho čeština vyžadovala, se zachovává tykání. Ve filmu Darín vykává například svému lékaři, lze předpokládat, že jde o vyjádření úcty. Jak ale také lze předpokládat z povahy předcházejícího odstavce, s tuteem se – v rámci přítomného času indikativu a imperativu – u argentinských mluvčích setkáme jen velmi výjimečně. Tento fakt můžeme interpretovat dvěma možnými způsoby. Může potvrzovat, že pro Argentinec je zájmeno *vos* a jeho příslušné slovesné tvary

¹²⁰ *Truman* [film]. Režie Cesc GAY. Španělsko, 2015.

¹²¹ Vlastní orientační překlad.

zcela samozřejmým ekvivalentem evropského *tú* a jemu příslušejících tvarů. Také bychom tuto skutečnost ale mohli přičítat malé míře výskytu formálnějších a ne zcela důvěrných situací ve vybraném snímku.

Následující otázka se zaměřuje na voseo jako na komunikační kód: je sdílený všemi postavami a nepředstavuje překážku pro dorozumívání se s mluvčími evropské španělštiny? Jak si lze povšimnout, voseo nepředstavuje komunikační kód sdílený všemi postavami. Javier Cámara, obsazený do vedlejší role, komunikuje s protagonistou výhradně v evropské španělštině, stejně se chovají i ostatní rodilí mluvčí evropské španělštiny, kteří přijdou s Argentinci do kontaktu. Většinu dialogů ve filmu představují dialogy mezi Darínem a Cámarou, přičemž každý vždy používá tu variantu španělštiny, která je pro něj přirozená. Fonzi tento kód sdílí, pochopitelně však z důvodu, že argentinská španělština je jejím mateřským jazykem. Nelze zaznamenat jediný případ, kdy by voseo představovalo komunikační bariéru při rozhovoru s mluvčími, kteří ho neuplatňují.

Cílem posledních dvou otázek bylo zodpovědět, zda jsou tvary vosea u obou argentinských herců stejné a zda jsou herci v užívání tvarů vosea konzistentní. Díky vyextrahovaným replikám našeho zájmu víme, že Darín a Fonzi použili pro 2. osobu singuláru právě tři shodná slovesa, konkrétně jde o příslušné tvary sloves *tener*, *saber* a *querer* (mít, vědět a chtít), tedy *tenés*, *sabés* a *querés*. Jde o poměrně malý vzorek, na jeho základě ale můžeme konstatovat, že tvary vosea, které argentinští herci používají, jsou shodné. S jistotou též můžeme říci, že herci jsou konzistentní v užívání tvarů vosea, a tudíž nezaměňují dva různé tvary, nýbrž aplikují právě jeden tvar pro každé sloveso.

4.2.1 Shrnutí nejdůležitějších výsledků analýzy

Podrobnou analýzou vybraného snímku jsme dokázali, že voseo je pro přítomný čas indikativu a pro imperativ téměř vždy přítomno v promluvě argentinských rodilých mluvčích. Může se však stát, že se argentinský rodilý mluvčí v některých kontextech vyhne užití vosea. Z našeho rozboru vyplývá, že je užíváno vždy v důvěrných situacích a že ve formálnějších či méně důvěrných situacích může dojít k jeho nahrazení tvary *tutea*, pokud není rovnou aplikováno formální oslovení *usted* a jemu příslušející tvary. Ač v některých případech není dorozumívacím kódem, který by sdíleli všichni účastníci promluvy, nepředstavuje v komunikaci, po jazykové stránce, absolutně žádnou překážku, a tak se argentinští mluvčí bez problému domluví s mluvčími evropské španělštiny. Vyhodnotili jsme, že tvary vosea užívané argentinskými herci jsou ve většině případů shodné. Zde se nabízejí dvě vysvětlení. Tím prvním je skutečnost, že Ricardo Darín i Dolores Fonzi

pocházejí z Buenos Aires, ze stejné oblasti – lze předem očekávat, že jejich užívání vosea bude mít stejné nebo velmi podobné projevy. Druhým by pak mohla být všeobecná tendence uplatňovat tvary vosea především v přítomném čase indikativu a v imperativu. Na závěr můžeme konstatovat, že herci jsou v užívání tvarů, které v rámci vosea zasazují do své promluvy, zcela konzistentní – preferují jeden konkrétní tvar a nenahrazují ho jiným možným tvarem vosea. Analýza nám tak poskytla obraz role vosea v argentinské španělštině, který potvrdil, že jde o jeden z nejtypičtějších prvků, kterým se projevují její mluvčí. Je ovšem třeba mít na paměti, že jde o fiktivní komunikační situace – pro přesnější zhodnocení užívání vosea by zcela jistě byl příhodnější sběr materiálu pro analýzu v reálných a rozmanitějších situacích, stejně jako by byl vhodnější větší vzorek mluvčích.

4.3 Některé další charakteristické rysy argentinské španělštiny, se kterými se lze ve filmu setkat

Ve vybraném snímku se můžeme setkat i s dalšími prvky, které jsou pro argentinskou španělštinu typické, a to nejen z kategorie morfosyntaxe, do které řadíme užívání vosea. Pro španělštinu oblasti Río de la Plata je též velmi charakteristická její fonetická stránka. Dále jde pochopitelně o lexikum, které v okruhu španělsky hovořících zemí tvoří poměrně proměnlivou složku. Některé elementy slovní zásoby jsou pak příznačné pro právě jednu zemi nebo oblast. S diskrepancemi z pohledu evropské španělštiny se setkáme i v oblasti syntaxe. V následujících odstavcích budeme krátce věnovat pozornost některým z prvků, které jako charakteristické pro argentinskou španělštinu uvádějí ve svých dílech autoři De Mirande¹²² a Lipski,¹²³ také charakteristikám uvedeným na webových stránkách Institutu Cervantes.¹²⁴

Z fonetického hlediska jsou snad nejvýraznějšími prvky *seseo*, *žeísmo* a *šeísmo*. Seseo spočívá ve vyslovování souhlásek *c* a *z* stejným způsobem, který v evropské španělštině přísluší souhlásce *s*.¹²⁵ V důsledku tak v mluveném jazyce nepoznáme bez kontextu rozdíl u některých dvojic slov, například *cocer* (vařit) a *coser* (šít) nebo *casa* (dům) a *caza* (lov). Jako *žeísmo* a *šeísmo* označujeme fenomény, jež se projevují zvláštní výslovností španělského písmena *ll*. V promluvě pak zní buď jako [ʒ], nebo jako [ʃ].¹²⁶ Obě tyto

¹²² Viz DONNI DE MIRANDE, Nélida. Cit. d., s. 213-219..

¹²³ Viz LIPSKI, John M. Cit. d., s. 189-198.

¹²⁴ Viz Catálogo de voces hispánicas: Argentina. Buenos Aires. *Instituto Cervantes* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/voces_hispanicas/argentina/buenosaires.htm

¹²⁵ Viz Diccionario panhispánico de dudas: Seseo. *Real Academia Española* [online]. 2005 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/seseo>

¹²⁶ Viz ČERMÁK, Petr. Cit. d., s. 124-125.

odlišnosti od standardní evropské španělštiny jsou v promluvě argentinských herci velmi dobře slyšitelné. Též dobře slyšitelná je tendence prodlužovat trvání souhlásek nesoucích přízvuk.

Pokud se zaměříme na slovní zásobu, hned v prvních minutách se setkáme se slovem *boludo* (hloupý, hlupák), které je pro Argentinu typické a které se používá v hovorovém jazyce. V současnosti však není užíváno jako nadávka, spíše jako důvěrné a přátelské oslovení, a tak se odklání od svého původního významu.¹²⁷ Jedna z prvních Darínových replik tak zní:

„¿Por qué no me avistaste que venías, boludo?“¹²⁸

(„Proč jsi mi nedal vědět, že přijedeš, kámo/vole?“)¹²⁹

Typická je také zvláštní forma příslovcí *aquí* (tady) a *allí* (tam), která se uplatňuje v argentinské španělštině, její forma je *acá* a *allá*.

Co se týká syntaxe a morfosyntaxe, v argentinské španělštině je patrná tendence nahrazovat jednoduchý budoucí čas indikativu perifrází *ir + a + infinitiv*, ačkoliv vzhledem k ději filmu, který se odkazuje spíše k blízké budoucnosti, může jít i o běžné užití tohoto slovesného času. Samozřejmostí je absence zájmena *vosotros*, které se i při důvěrné konverzaci nahrazuje oslovením *ustedes* a jemu příslušejícími slovesnými tvary pro 3. osobu plurálu. Darínova 6. replika, když se obrací na Cámaru, zní následovně:

„[...]ya me enteré que vos y mi prima están combinados a mis espaldas.“¹³⁰

(„[...] už jsem zjistil, že ty a moje sestřenice jste se spojili za mými zády.“)¹³¹

Tato replika nás přivádí k dalšímu charakteristickému rysu, a to k fenoménu, který je známý pod názvem *queísmo*. Queísmo spočívá v nesprávném vypuštění předložky před spojkou *que* – většinou se jedná o předložku *de* – když je přítomnost předložky vyžadována některým ze slov ve výpovědi.¹³² Replika by tudíž správně měla znít „[...] ya me enteré *de* que[...]“ („[...] už jsem zjistil, že[...]“). Tato odchylka od normy se však může projevat nejen u argentinských mluvčích.

¹²⁷ Viz ŠMÍDOVÁ, Markéta. *TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ PROBLÉMY SOCIOLINGVISTICKÉ ANALÝZY KONVERZAČNÍCH MARKERŮ: BOLUDO V ARGENTINSKÉ ŠPANĚLŠTINĚ* [online]. České Budějovice, 2019 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: https://theses.cz/id/rpo6qr/?zoomy_is=1. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

¹²⁸ *Truman* [film]. Režie Cesc GAY. Španělsko, 2015.

¹²⁹ Vlastní orientační překlad s přihlédnutím k práci ŠMÍDOVÁ, Markéta. Cit. d.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Vlastní orientační překlad.

¹³² Viz Diccionario panhispánico de dudas: Queísmo. *Real Academia Española* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/que%C3%ADsmo>

5 Závěr

Věnovali jsme se jednomu z nejcharakterističtějších rysů současné argentinské španělštiny, voseu. Hned v začátku práce jsme upřesnili, že vedle argentinského vosea existuje i zdvořilostní voseo, které se používá ve velmi formálních situacích. Stanovili jsme, že voseo, na které se zaměříme, bude právě dialektální americké voseo. Nejprve jsme tento fenomén, který spočívá v důvěrném oslovení 2. osoby singuláru prostřednictvím zájmena *vos* a příslušných slovesných tvarů, obecně charakterizovali. Je rozšířený v různých oblastech Hispánské Ameriky, především jde o země Střední Ameriky a o oblast Río de la Plata, která zahrnuje Argentinu, Uruguay a Paraguay. Voseo se může v jazykovém systému španělštiny projevat zmíněným užíváním zájmena *vos* v kontextech, ve kterých by evropská španělštiny aplikovala zájmeno *tú*. Jeho dalším možným projevem je modifikace standardních slovesných tvarů, která se u pravidelných sloves přítomného času indikativu odráží na přízvuku, konkrétně na jeho přesunutí na poslední slabiku. U nepravidelných sloves se rovněž posouvá přízvuk, ale navíc odpadají právě jejich nepravidelnosti, protože tvary vosea jsou odvozovány od tvarů 2. osoby plurálu, tedy *vosotros*. Nastínili jsme původ tohoto jevu a jeho vývoj, který je úzce spjatý s vývojem samotného španělského jazyka. Nahlédnutí do historie zkoumaného fenoménu nám umožnilo pochopit, že jeho role se v průběhu staletí dramaticky změnila – původně se zájmeno *vos* užívalo pro vyjádření úcty a respektu, dnes je v zemích Hispánské Ameriky prostředkem vyjádření důvěrnosti a mnohdy přímým ekvivalentem zájmena *tú*. Dnešní voseo lze klasifikovat na základě jeho gramatických vlastností, kdy rozlišujeme flektivní a neflektivní voseo. Dále ho můžeme klasifikovat dle jeho rozšíření a také na základě sociolingvistického kontextu, kterého nabývá – zatímco v některých oblastech může jít o prvek mluvy, který charakterizuje méně vzdělané jedince, v jiných oblastech se voseo těší absolutnímu schválení ze strany jazykové normy a dokonce doporučení, aby bylo aplikováno.

Po poskytnutí širšího obrazu vosea jsme se na něj zaměřili z hlediska argentinské španělštiny. Argentina je oblastí, kde je voseo zcela přijímáno a doporučováno jazykovou normou. Funguje zde jako rovnocenná náhrada zájmena *tú*, se kterým bychom se na území této země setkali jen velmi ojediněle. V oblasti Río de la Plata se voseo do jazykového systému velmi důkladně zakořenilo – začalo se usazovat již s příchodem kolonizátorů a díky dlouholeté periferní povaze této oblasti se vyhýbalo tendencím evropské španělštiny, které by nastolily užívání *tutea*.

Případová studie, zaměřená na roli vosea ve španělštině Argentinců, nám potvrdila, že mluvčí v důvěrných situacích opravdu používají zájmeno *vos* jako plnohodnotnou náhradu zájmena *tú* a aplikují pro voseo příslušné slovesné tvary, a to v přítomném čase indikativu a v imperativu. V užívání jednotlivých tvarů jsou konzistentní, zachovávají právě jednu formu pro přítomný čas indikativu a jednu pro imperativ a ty pak ve své promluvě používají. Užívání vosea navíc nepředstavuje komunikační překážku při rozhovoru s mluvčími evropské španělštiny. Na úplný závěr můžeme potvrdit, že voseo je hojně užívaným a zcela normalizovaným prvkem argentinské španělštiny – prvkem, který se zároveň stal její neodmyslitelnou charakteristikou.

6 Resumé

Tato bakalářská práce se zaměřuje na fenomén vosea, který je typický pro některé oblasti Hispánské Ameriky. Zároveň jde o jeden z nejvýraznějších rysů současné argentinské španělštiny. Naším cílem je zkoumat především argentinské voseo a jeho současnou roli v argentinské španělštině, což se ovšem neobejde bez souhrnného teoretického úvodu k tomuto jevu. V první teoretické kapitole se tak věnujeme voseu z obecnějšího hlediska, nahlížíme na něj z globálnějšího úhlu pohledu. Představujeme rozdíl mezi zdvořilostním a dialektálním americkým voseem, kterému se práce věnuje. Následně zařazujeme tento fenomén do jazykového systému španělského jazyka. Uvádíme, jaká je jeho role v zájmeném a ve slovesném podsystemu španělštiny, jak se v rámci těchto systémů může projevat. Pro ucelenost uvádíme několik příkladů vosea v kontrastu se standardní evropskou španělštinou. Dále se stručně zaměřujeme na původ a historický vývoj zkoumaného fenoménu, díky čemuž se ukáže zásadní proměna, kterou voseo, jako prvek mluvy, prodělalo během předcházejících století. V závěru této kapitoly se věnujeme možnému členění vosea, které úzce souvisí s jeho rozšířením. Představujeme klasifikaci jevu dle gramatických vlastností a klasifikaci dle oblastí, ve kterých je užíván, společně s přihlédnutím k jeho sociolingvistickému kontextu.

Navazujeme druhou teoretickou kapitolou, která se již zaměřuje právě na argentinské voseo. Po podání jeho základní charakteristiky následuje opět krátké vyjádření k původu a vývoji jevu, jež navazuje na část první kapitoly, která se věnovala původu a vývoji vosea v širším kontextu. Pokračujeme charakteristikou argentinského vosea z geografického a sociolingvistického hlediska. Popisujeme jeho současné užívání, a to prostřednictvím relevantních elektronických zdrojů. V závěru komentujeme hodnocení, kterého se voseu dostává ze strany kodifikátorů jazykové normy.

Případová studie, která tvoří praktickou část této práce, se zaměřuje na roli argentinského vosea v mluvě Argentinců a na otázky související s jeho užíváním. Spočívá v důkladné analýze současného filmu, jehož protagonistu představuje argentinský herec. Výsledky této studie nám umožňují pochopit a potvrdit, že voseo je zcela přirozeným prvkem argentinské španělštiny, který je hojně užíván a po jazykové stránce rozhodně nepředstavuje pro domluvu s mluvčími evropské španělštiny komunikační bariéru.

7 Resumen

Esta tesis de grado pone el foco en el fenómeno llamado voseo, típico para algunas zonas de Hispanoamérica. Este representa, al mismo tiempo, uno de los rasgos más característicos del español argentino contemporáneo. Nuestro objetivo es examinar, sobre todo, el voseo argentino y su rol en el español argentino contemporáneo, asunto que no sería posible analizar sin una introducción global de este fenómeno. Por lo consiguiente, en el primer capítulo teórico nos dedicamos al voseo desde un punto de vista más global. Introducimos la diferencia entre el voseo reverencial y el voseo dialectal americano, el cual representa el objeto de interés de esta tesis. A continuación, incorporamos el voseo al sistema lingüístico de la lengua española. Indicamos cual es su rol dentro del subsistema pronominal y dentro del subsistema verbal, explicamos cómo se manifiesta en estos subsistemas. Para dar una imagen clara de este fenómeno, introducimos varios ejemplos contrastivos del voseo y del tuteo. Seguimos con una breve descripción de su origen y de su desarrollo histórico, lo que nos permite mostrar el cambio esencial que el voseo sufrió a lo largo de los siglos anteriores. Para concluir este capítulo, presentamos la clasificación del fenómeno, la cual está estrechamente vinculada a su distribución. Introducimos la clasificación que se basa en los rasgos gramaticales del voseo, igualmente como la que comenta las zonas del uso simultáneamente con su contexto sociolingüístico.

Continuamos mediante el segundo capítulo teórico que se ocupa de estudiar, exclusivamente, el voseo argentino. Al haber ofrecido su característica básica, seguimos, nuevamente, con un breve comentario acerca de su origen y su desarrollo, el cual enlaza a la parte sobre la historia global del fenómeno, la que ofrecimos en el primer capítulo. Con posterioridad, introducimos una característica del voseo argentino desde el punto de vista geográfico y sociolingüístico. Mediante las fuentes relevantes, describimos su uso actual. Para concluir, aclaramos la evaluación que recibe de parte de la norma culta.

El estudio de caso, que representa la parte práctica de esta tesis, enfoca el rol que el voseo argentino tiene en el habla de los argentinos y pretende contestar algunas preguntas ligadas a su uso. Consiste en un análisis detallado de una película contemporánea cuyo protagonista es representado por un actor argentino. Los resultados de este estudio nos permiten comprender y comprobar que el voseo es un elemento natural y abundantemente usado del español argentino, y que en términos del lenguaje no representa, de ninguna manera, un obstáculo para la comunicación con los hablantes del español europeo.

8 Bibliografie

ALVAR, Manuel, ed. *Manual de dialectología hispánica: el Español de América*. Barcelona: Editorial Ariel, 1996. Ariel lingüística. ISBN 84-344-8218-5.

Argentina.gob.ar: Becas Manuel Belgrano [online]. 5.4.2021. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.argentina.gob.ar/educacion/becas/becas-manuel-belgrano/preguntas-frecuentes>

Argentina.gob.ar: Recomendaciones para la población [online]. 5.4.2021. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.argentina.gob.ar/salud/coronavirus/poblacion>

BARROSO, Miguel. *El País: Los presos de la Modelo de Barcelona comienzan una semana de protestas* [online]. 1982 [cit. 2021-04-18]. Dostupné z: https://elpais.com/diario/1982/11/01/espana/404953223_850215.html

BENAVIDES, Carlos. La distribución del voseo en Hispanoamérica. *Hispania* [online]. 2003, 86(3), 612-623 [cit. 2021-04-19]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20062914>

CALDERÓN CAMPOS, Miguel. CAPÍTULO 4. FORMAS DE TRATAMIENTO. In: ALEZA IZQUIERDO, Milagros a José María ENGUIA UTRILLA. *La lengua española en América: normas y usos actuales* [online]. Universitat de València, Valencia, 2010, s. 225-236 [cit. 2021-04-01]. ISBN 978-84-694-0302-0. Dostupné z: <https://www.uv.es/aleza/Cap.%204.%20EA%20Formas%20tratamiento.pdf>

CARRICABURO, Norma B. *El voseo en la literatura argentina* [online]. 1994 [cit. 2021-04-10]. Dostupné z: https://scholar.google.com/scholar?hl=cs&as_sdt=0%2C5&q=+El+voseo+en+la+literatura+argentina+carricaburo&btnG=. Disertační práce. Universidad de Buenos Aires. Vedoucí práce Ofelia Kovacci.

CASTRO, Américo. *La peculiaridad lingüística rioplatense y su sentido histórico*. Buenos Aires: Losada, 1941. Cristal del tiempo.

Catálogo de voces hispánicas: Argentina. Buenos Aires. *Instituto Cervantes* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/voces_hispanicas/argentina/buenosaires.htm

CISNEROS ESTUPIÑÁN, Mireya. Aspectos histórico-pragmáticos del voseo. *Thesaurus* [online]. 1996, 51, 27-43 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: http://bibliotecadigital.caroycuervo.gov.co/800/1/TH_51_001_035_0.pdf

Clarín: Espectáculos [online]. 5.4.2021. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: https://www.clarin.com/espectaculos/cine/mujer-poderosa-hollywood-argentina_0_EbtcpA0vr.html

ČERMÁK, Petr. *Fonetika a fonologie současné španělštiny*. Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-2780-9.

- Diccionario panhispánico de dudas: Queísmo. *Real Academia Española* [online]. [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/que%C3%ADsmo>
- Diccionario panhispánico de dudas: Seseo. *Real Academia Española* [online]. 2005 [cit. 2021-04-16]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/seseo>
- Diccionario panhispánico de dudas: Voseo. *Real Academia Española* [online]. 2005 [cit. 2021-04-15]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/voseo>
- Diccionario panhispánico de dudas: Vosotros. *Real Academia española* [online]. 2005 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: <https://www.rae.es/dpd/vosotras>
- FONTANELLA DE WEINBERG, María Beatriz. La estandarización y el regionalismo en el voseo del español argentino. *Thesaurus* [online]. 2002, 34(1, 2 a 3), 72-83 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: https://cvc.cervantes.es/lengua/thesaurus/pdf/34/TH_34_123_080_0.pdf
- Historia de Buenos Aires. *Buenos Aires Ciudad* [online]. 11.4.2021. [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <https://turismo.buenosaires.gob.ar/es/article/historia-de-buenos-aires>
- HOTTA, Hideo. La estandarización y el regionalismo en el voseo del español argentino. *Lesser-Used Languages and Romance Linguistics* [online]. 2002, 81-89 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z: <http://hispanista.html.xdomain.jp/hh1997b.htm>
- KANY, Charles E. *Sintaxis hispanoamericana*. 2. reimpr. Madrid: Gredos, 1994. Biblioteca románica hispánica. Estudios y ensayos. ISBN 84-249-0387-0.
- KAPOVIĆ, Marko. Fórmulas de tratamiento en dialectos de español: fenómenos de voseo y ustededeo. *Hieronymus* [online]. 2007, 1, 65-87 [cit. 2021-03-22]. Dostupné z: https://www.academia.edu/22170431/Kapović_Marko_2007_Fórmulas_de_tratamiento_en_dialectos_de_español_fenómenos_de_voseo_y_ustededeo_Hieronymus_1_65_87_Zadar_Sv_eučilište_u_Zadru
- KLÍMA, Jan. *Dějiny Latinské Ameriky: vývoj oblasti, regionů a států*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-368-6.
- KLÍMA, Jan. *Přehled dějin Latinské Ameriky*. Hradec Králové: Gaudeamus, 1996. ISBN 80-7041-361-1.
- LIPSKI, John M. *El español de América*. Madrid: Cátedra, 1996. Lingüística. ISBN 84-376-1423-6.
- MENÉNDEZ PIDAL, Ramon, ed. *Cantar de mio Cid*. Madrid: Impr. De Bailly-Bailliere e hijos, 1908.
- Movistar: Portabilidad: Pasate a Movistar, ahora tenés más gigas y nuevos beneficios!* [online]. 5.4.2021. [cit. 2021-04-05]. Dostupné z: <https://www.movistar.com.ar/productos-y-servicios/portabilidad>

PLA CÁRCELES, J. La evolución del tratamiento "vuestra-merced." *Revista de Filología Española* [online]. 1923, 245-280 [cit. 2021-03-30]. Dostupné z: <https://search.proquest.com/docview/1299240976/6683E9133BB34076PQ/1>

REAL ACADEMIA ESPAÑOLA / ASOCIACIÓN DE ACADEMIAS DE LA LENGUA ESPAÑOLA. *Nueva gramática de la lengua española. Morfología. Sintaxis. Fonética y fonología* [online]. 1. Madrid: Newcomlab, S. L. L., 2016 [cit. 2021-04-19]. ISBN 978-84-670-4700-4. Dostupné z: <https://es.pdfdrive.com/nueva-gramática-de-la-lengua-española-morfolog%C3%ADa-sintaxis-fonética-y-fonolog%C3%ADa-d187152022.html>

ROCK, David. 1988. *Argentina 1516-1987: Desde la colonización española hasta Alfonsín*. Madrid: Alianza Editorial.

ŠMÍDOVÁ, Markéta. *TEORETICKÉ A METODOLOGICKÉ PROBLÉMY SOCIOLINGVISTICKÉ ANALÝZY KONVERZAČNÍCH MARKERŮ: BOLUDO V ARGENTINSKÉ ŠPANĚLŠTINĚ* [online]. České Budějovice, 2019 [cit. 2021-04-13]. Dostupné z: https://theses.cz/id/rp06qr/?zoomy_is=1. Disertační práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Vedoucí práce Doc. PhDr. Ondřej Pešek, Ph.D.

Truman: Guion cinematográfico de Cesc Gay y Tomàs Aragay [online]. Madrid: Ocho y medio, libros de cine, 2016 [cit. 2021-04-19]. ISBN 978-84-965-82-95-8. Dostupné z: https://drive.google.com/file/d/0B26_nhWyuTboSzZpS2VUR2ZrdDg/view

Truman. *Premios Goya* [online]. 14.4.2021. [cit. 2021-04-14]. Dostupné z: <https://www.premiosgoya.com/pelicula/truman/>

Krásná literatura:

BENEDETTI, Mario. *Chvíle oddechu*. Přeložil Kamil Uhlíř. Praha: Odeon, 1967. Malá řada soudobé světové prózy.

BENEDETTI, Mario. *La tregua*. 4. ed. Madrid: Alfaguara, 1990. Alfaguara literaturas. ISBN 84-204-2149-9.

CORTÁZAR, Julio. *Rayuela*. Penguin Random House Grupo Editorial, 2015. ISBN 9789707311183.

CORTÁZAR, Julio. *Nebe, peklo ráj*. Přeložil Vladimír Medek. Třetí vydání v českém jazyce (v Dokořán první). Praha: Dokořán, 2019. ISBN 978-80-7363-910-5.

SÁBATO, Ernesto, LEIVA, Angel, ed. *El túnel*. 23.a ed. Madrid: Cátedra, 1988. Letras Hispánicas. [Nr. 51-100]. ISBN 84-376-0089-8.

SÁBATO, Ernesto. *Túnel*. Přeložil Vít Urban. Brno: Host, 1997. Chiméra. ISBN 80-86055-21-3.

Film:

Truman [film]. Režie Cesc GAY. Španělsko, 2015.

Příloha

Přílohu tvoří seznam chronologicky seřazených relevantních replik argentinských herců z filmu *Truman*, s přiloženými časy.¹³³ Slovesné tvary ovlivněné voseem, tedy tvary přítomného času indikativu a tvary imperativu, jsou vyznačeny tučně. Slovesa, která by voseem dle teorie ovlivněna být mohla, ale nejsou, jsou psána kurzívou – jde především o tvary jednoduchého minulého času indikativu a o tvary přítomného času subjunktivu. Zvláštní a opravdu málo početnou skupinu tvoří podtržená slovesa, která mají tvary tutea, ač u nich byl očekáván spíše tvar vosea.

Repliky Ricarda Darína:

1. „**Entrá**, vamos, que después los vecinos me critican, y con razón.“ (00:05:42)
2. „¿No te **acordás** de Truman?“ (00:05:52)
3. „¡**Mirá** tu tío, te tiene miedo!“ (00:05:56)
4. „¿Pero por qué no te **quedás** aquí?“ (00:06:03)
5. „¿Por qué no me *avisaste* que venías, boludo?“ (00:06:11)
6. „Sí, sí, sí, ya me enteré que vos y mi prima están combinados a mis espaldas.“ (00:06:17)
7. „¡Eso espero! Y que no *duermas* por la noche también.“ (00:06:32)
8. „¿*Escuchaste* eso?“ (00:07:52)
9. „Paula... te pidió que *vengas* a convencerme, ¿es eso?“ (00:08:02)
10. „Te **volvés** ya mismo a Canadá.“ (00:08:21)
11. „Si *viniste* con esa idea, te **volvés** con los pingüinos.“ (00:08:22)
12. „¿**Sabés** qué? **Llevate** los chocolates, el güisqui... No, el güisqui **dejámelo**.“ (00:08:25)
13. „Te... te vas, es... Si te **apurás**, hasta **llegás** a agarrar un vuelo...“ (00:08:29)
14. „**Andá** con tu tío, seguro que tienen un montón de cosas para hablar, ustedes dos.“ (00:08:54)
15. „**Esperame** un segundo. **Vení**, Truman, **vení**.“ (00:11:18)
16. „¿Me lo **tenés** un rato?“ (00:11:25)
17. „Sí, ¿qué **querés** que haga?“ (00:12:01)
18. „Estoy preocupado, no *creas*, ¿eh?“ (00:12:08)
19. „Los perros no son plantas, Tomás. No **tenés** la más puta idea.“ (00:12:23)

¹³³ *Truman* [film]. Režie Cesc GAY. Španělsko, 2015.

20. „¿**Sabés** qué es lo que aprendí de vos?“ (00:16:33)
21. „¿Qué me *estuviste* enseñando sin darte cuenta durante todo este tiempo?“ (00:16:37)
22. „¿No puedes esperar un minuto? A qué *viniste*?“ (00:16:44)
23. „Que nunca **pedís** nada a cambio.“ (00:17:02)
24. „Jamás **pasás** facturas.“ (00:17:04)
25. „**Sos** generoso.“ (00:17:10)
26. „¿Qué *aprendiste* de mí?“ (00:17:20)
27. „¿Ves? Ya solamente por esto valió la pena que te *vengas* desde el polo norte, ¿o no?“ (00:17:50)
28. „*Prometiste* que ibas a estar callado.“ (00:20:42)
29. „Es una decisión que tomé ya, lo **sabés**.“ (00:20:59)
30. „A comer. ¿No me *dijiste* que tenías tanta hambre?“ (00:23:29)
31. „**Pagá**.“ (00:23:34)
32. „No te *molestes*.“ (00:27:10)
33. „Para que te llegue un poco de la marihuana que me *compraste*, es buenísima...“ (00:33:36)
34. „Vení a casa, ¿no **querés** comer algo?“ (00:33:43)
35. „Estaba leyendo el libro este tan instructivo que me *compraste*...“ (00:33:56)
36. „¿**Sabés** por qué?“ (00:34:03)
37. „**Fijate** que yo nunca me entendí con mi padre, ya lo **sabés**...“ (00:34:45)
38. „Que *descanses*.“ (00:35:16)
39. „**Dejalo** por ahí. Gracias.“ (00:36:02)
40. „¿**Apurate!** Que quedé con una familia adoptiva.“ (00:36:26)
41. „**Portate** bien, Truman. No me *hagas* quedar mal.“ (00:39:52)
42. „Esta noche quiero que te *quedes* en casa conmigo.“ (00:40:30)
43. „Puedes dormir en el sofá, no sé, dónde *quieras*.“ (00:40:32)
44. „Si **querés**, me puedes esperar en el parque.“ (00:41:03)
45. „Hagamos una cosa. Antes de que te *vayas*, sin que yo me dé cuenta, me puedes dejar un poco de dinero en un sobre, lo que *puedas*, por ahí, y ya está.“ (00:46:17)
46. „¿Recién **llegás**?“ (00:47:24)
47. „¿**Seguís** con el estudio?“ (00:47:38)
48. „Después de lo que pasó, que me hayas saludado como lo *hiciste*...“ (00:49:09)
49. „**Atendela** vos, **atendela** vos... **Atendela** vos, dale.“ (00:54:34)

50. „Me lo *propusiste* vos.“ (00:57:26)
51. „A ver, empecemos de nuevo. Vos me *preguntaste* qué quería hacer.“ (00:57:45)
52. „Me *dijiste* que teníamos presupuesto, ¿no?“ (00:58:01)
53. „Nah... no te *preocupes*.“ (00:58:06)
54. „Lo voy a hacer cuando te *vayas*, no pasa nada.“ (00:58:08)
55. „¿Qué pasa, por qué **ponés** esa cara? (00:59:30)
56. „Esa cara, la que *pusiste* recién, cuando alguien está equivocado.“ (00:59:34)
57. „Bueno, cuando estés a punto de morirte, **avisame** y lo charlamos...“ (01:00:09)
58. „Estoy leyendo una revista, no me *molestes* o llamo a la azafata.“ (01:00:29)
59. „¿Por qué no te **hacés** una paja? Estás muy nervioso, te va a calmar. **Hacete** una paja, **andá** al baño... ¿te **acordás** cómo se hace?“ (01:01:20)
60. „Eh, **preguntale** si sabe dónde queda la universidad.“ (01:02:34)
61. „Digo, a lo mejor **tenés** razón...“ (01:03:38)
62. „¡Nico! ¿*Escuchaste* mis mensajes? (01:04:41)
63. „¿Te **acordás** de Tomás?“ (01:05:13)
64. „Es solo eso, lo que *puedas*.“ (01:06:01)
65. „¿**Venís** seguido por acá?“ (01:06:52)
66. „Una petaca. Para que le *pongas* güisqui o lo que *uses* en los tragos.“ (01:07:25)
67. „El que *viniste* a hacer.“ (01:08:54)
68. „¿**Pensalo**, eh?“ (01:09:21)
69. „¿Desde cuándo **tenés** esta idea, estos planes?“ (01:09:42)
70. „**Prometeme** que cuando *vengas* a Madrid la vas a traer a Sophie, ¿sí?“ (01:12:25)
71. „¿Cuánto **llevás** encima?“ (01:12:34)
72. „Por el dinero no te *hagas* problemas, él me debe demasiado, le doy todo el tiempo.“ (01:12:54)
73. „**Cuidámelo**.“ (01:13:10)
74. „Pero no te *preocupes*, no pasa nada.“ (01:15:46)
75. „Te lo **merecés**.“ (01:16:02)
76. „**Vení** a cenar a casa... no me *dejes* solo mañana con él.“ (01:17:44)
77. „Dime una cosa, ¿*tenes* una terraza, un patio o algo...?“ (01:20:47)
78. „Te **tomás** un taxi, te **volvés** al polo norte, ya está.“ (01:26:30)
79. „Si todas las veces que te invité a cenar no *viniste* nunca.“ (01:28:29)
80. „No quiero que me *termines* limpiando el culo, Paula.“ (01:30:28)

81. „No te *enojes*, por favor.“ (01:31:11)
82. „No, yo no quiero que *vuelvas*.“ (01:31:59)
83. „Te lo **podés** quedar, si querés, ¿eh?“ (01:33:32)
84. „¿*Pediste* un taxi?“ (01:40:36)
85. „**Tomá**.“ (01:42:38)
86. „... y cuando *factures*, ya directamente se lo quedan.“ (01:43:00)
87. „**Pegale** un baño, cuando *llegues*.“ (01:43:43)
88. „**Deciles** a los vikingos de tus hijos que lo traten bien, ¿si?“ (01:43:49)

Repliky Dolores Fonzi:

1. „¿Nunca *pensaste* en volver? (00:29:36)
2. „Qué claras **tenés** las cosas, ¿no?“ (00:29:43)
3. „¿**Pensás** que él se lo puede llegar a replantear?“ (00:30:37)
4. „Pero, ¿vos *hablaste* con él?“ (00:30:46)
5. „Él a vos te escucha, todo lo que vos *opinas* le parece importante, Tomás.“ (00:30:48)
6. „Los amigos de verdad están lejos, o solo **venís** de visita.“ (00:31:28)
7. „Es tu culpa, ¿lo **sabés**?“ (01:16:43)
8. „Tus vitaminas, no te *olvides* de tomarlas.“ (01:18:13)
9. „¿Por qué no **aprendés**?“ (01:28:24)
10. „No vengo porque siempre **terminás** pidiendo pizza.“ (01:28:32)
11. „¿De qué **hablás**?“ (01:29:37)
12. „¿Por qué no te vas a la mierda, Julián, que me *invitaste* para decirme esto?“ (01:30:06)
13. „Ya me lo *contaste*, sí, ya te *equivocaste*, ¡me lo *dijiste*! No te *hagas* la víctima ahora, ¿no?“ (01:31:02)
14. „Quiero que me *digas* que es una de tus bromas.“ (01:31:14)
15. „¿Por qué no te **morís** de una vez entonces y me **dejás** tranquila? ¡Si es lo que **querés**!“ (01:31:35)
16. „¿**Querés** que subamos a tu habitación?“ (01:36:13)